ҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ
ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 187(5079)
Вторнки
Сентябриин
17
1946 он

Сэн 20 мүнгэн

Адуу малаи садхалан дулаан үбэлжэлгын түлөө бэлэдхэхэ шиидхэхы саг ерээ.

Нүхэд колхознигууд! Малай үбэлжэлгэдэ эрхимээр бэлэдхэхэ хэрэгтэ улам эдибхитэйгээр оролсогты!

Малай үбэлжэлгэдэ эрхимээр бэлэдхэе

Адуу малые харууһалха тон харюусалгатай үе—үбэлэй саг мүн. Иимэ хадань малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые колхоз, малажалай ферэ бүхэн хаһа саг соонь, эрхимээр үнгэргэхэ ёһотой болоно.

Колхозно адуу малые шэмэтэй байлһан, садхалан тэжээлээр хангаха ябадал үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлэй тэжээл шухала асуудалнуудай нэгэнинь гээшэ. Хэрбээ ямар нэгэн колхоз үбһэ тэжээл багаар абажа, найгуулагдаһан түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй байбал, үбэлэй ханхинама шэрүүн хүйтэн, хабарай хагсуу ганта үедэ бэрхэшээлтэй байдалда орожо, үхэр малаа хороохо, гарзагуулха түбэгтэ дайралдаха байна. Иимэ ябадалнууд урда жэлнүүдтэ хилээдгүй олон колхозуудаар үзэгдэһэн байха юм. Кударын, Яруунын, Байкало-Кударын аймагуудай зарим колхозууд үбэл, хабарай үедэ үбһэ тэжээлээр дутажа, илангаа олон толгой үхэр мал үхүүлһэн, турааһан байна.

Гэбэшье, хэдэ-хэдэн аймаг, колхозууд үнгэрэгшэ жэлэйнгээ энэ алдуунуудһаа һургаал абангүй, харин тэрэнээ дабгажа байха юм. Ушарынь хадаа, үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ талаар республикамнай тон ихэ гээгдэлтэй байһаар. Үбһэ сабшалгахашье түсэб республика дотор мүнөө хүртэр дүүрээгүй, гэхэтэй хамта илангаяа валова суглуулгын талаар олонхи аймагууд тон хангалтагүй дүнгүүдые харуулна.

Яруунын аймагые абаад үзэхэдэ, хүсэлэнхидээ малажалтай байна. Зүгөөр, эндэхи партийна, советскэ органуудай хүтэлбэрилэгшэд адуу малаа улам олошоруулан, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ тушаа хүсэд оролдолго гарганагүй. Юуб гэхэдэ, үбһэхын түрүүндэ, үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ талаар Яруунынхид хамагай хойно шэрэгдэжэ ябана. Мүн олонхи колхозуудынь малай байра байдалые заһабарилжа, урин дулаан болгохо тушаа энэ гэхэ хэмжээ абанагүй. Аймаг соогоо томоохон гэжэ тоологдодог Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Гомбоев) үбһэн тэжээл ябаха хүдэлмэришэ хүсые аяар саамар болтор баранииень элсүүлэнгүй, ногооной «үшөө һайса ургахые» хүлеэжэ һууһан байгаа. Эсэстээ энэ колхоз үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэ... таһалдуулхын аюулда хүргэжэ байна. Иимэрхүү байдалтай колхозууд Яруунада гансахан бэшэ.

Хоринн, Хэжэнгын, Кударын, Сэлэнгын аймагууд үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ талаар мүн лэ ехээр гээгдэжэ ябана. Эдэ аймагуудай олонхи колхозууд валова суглуулгаар үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбүүдээ дүүргэжэ шадаагүй болобошье, нэмэлтэ сабшалан бэдэрэжэ, ойн соорхой, шугы бургааһанай оеор ургаһан үбһэ ногооное хуряажа абаха хэмжээнүүдые хараалнагүй.

ВКП(б)-гэй Обкомой һаяхан болоһон XXIV пленум хадаа малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые һаяар дүүргэхэ шухала хэмжээнүүдые харуулһан тогтоол гаргаа. Адуу малай үбэлэй байра байдалай барилга, заһабарилга, үбһэ тэжээлэй гурбанай нэгэ хубиие малай үбэлжэхэ газарта шэрэжэ абаашаха, үбэлэй бэлшээриин газарые таһалха, уһалуури бэлэдхэхэ хүдэлмэринүүд ба бэшэ бусад хэрэгсэлнүүдые байгша оной октябриин 1 хүртэр дүүргэхэ тухай пленумэй тогтоол соо бэшэгдэһэн байна. Аймагуудай партийна, советскэ органууд ба малажалай таһагууд XXIV пленумэй тогтоолой энэ бүхы эрилтэнүүдые бодотоор дүүргэхын түлөө нютаг бүхэндөө эрид хэмжээнүүдые абаха болоно.

Мүнөө үедэ малай тэжээл бэлэдхэжэ, түсэбөө дүүргэхын түлөө колхоз бүхэн хамаг бүхы хабаяа элсүүлхэ ёһотой. Үбһэ ногооной хагдаржа, шэмэ шүүһээ табяагүй байхадань, хээрын ургамалай хамаг баялигые суглуулжа абаха гээшэ тон шухала удхатай байна. Сабшалангай бүхы газарые хуряажа абахатаяа хамта, хада уулын хаяа, ойн соорхой, шугы бургааһа, тарилгын захазүүрые нарин нягтаар сабшажа абаха хэрэгтэй. Тэрээнтэй хамта, силос дараха, набша намаа бэлэдхэхэ хүдэлмэринүүдые хаахаанагүй шангадхан үргэлжэлүүлхэ байһанаа колхоз, малажалай фермэ бүхэн минуташье мартаха ёһогүй.

Үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ эзэн бусаар хандажа, нюдэ далдалан элдэб мэхэ гохо гаргажа байһан ябадал зарим нютагуудай колхозуудаар үзэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Бичурын аймагай Дзержинскиин, Чапаевай нэрэмжэтэ колхозууд үбһэ сабшалга ба силос даралга тухай аймагай малажалай таһагта хуурмаг мэдээ хүргэһэн байха юм. Мүн Иволгын ба бэшэ бусад аймагуудай зарим колхозууд тэжээл бэлэдхэл дээрэ нюдэ далдалха ябадал гараһан байна. Энэ хадаа яажашье тэсэшэгүй. Элдэб мэхэ хэжэ, гүрэн түрөө мэхэлхэ хуураха һэдэлгэ хэгшэдтэ эрид шанга хэмжээ абаха хэрэгтэй. Нютагуудтахи партийна, советскэ органуудай хүтэлбэрилэгшэд болбол үбһэ тэжээл бэлэдхэлэй ябасые үдэр бүри хинан шалгажа байхатаяа хамта, тоо бүридхэлые эрид һайжаруулха хэмжээнүүдые абалсаха байна.

Адуу малай атар тарганаар ондо орохо ябадал урин дулаан ба һаруул сэбэр байра байдалһаа баһал дулдыдана. Тиихэлээр малай үбэлэй байра бүхэн эрхим шанартайгаар заһабарилагдажа, дулаалагдаха ёһотой. Хохир дэбисхэр, хобто кормушка, уһалуури мэтые бэлэдхэхэ тушаа мүнөөнһөө абаад анхарха шухала.

Үбэлэй бэлшээриие эгээл һайн хагдатай нэмэри дулаан газарта таһалжа, тэндэ зохистой байра байдал түхеэрэгдэхэ ёһотой. Мал адуулха үбэлэй бэлшээриие мүнөөнһөө хойшо һайнаар харууһалжа, хагда ногоо еынь арбилха шухала.

Малажалай фермэ, гүүртэнүүдые зохистой кадрнуудаар хангаха асуудал энэ гэһээр шиидхэгдэхэ зэргэтэй. Үбэлэй үедэ мал харууһалха иимэ харюусалгатай хүдэлмэридэ үнэн сэхэ ба шэлэмэл колхознигуудые томилжо, тэдэниие бүхы хэрэгсэлнүүдээр (дулаан байра, хубсаһа хунар мэтэ) хангаха шухала.

Манай республикын эрэгтэй эмэгтэй колхознигууд адуу мал харууһалха баялиг дүршэлтэй болонхой. Тэдэнэрэй дунда республикын омгорхол боложо суурхаһан хэдэн олон зуун түрүүшүүл бии. Кяхтын аймагай «Улаан Табангуут» колхозой Д. Лодомпилов, Сэлэнгын аймагай Куйбышевай нэрэмжэтэ колхозой Ц. Гомбоева ба бусад түрүү малшадые дуулаагүй хүн республика соо үсөөн байхал!

Эрхим малшад-түрүү хүнүүдэй дүршэлые халан абажа, үхэр малаа садхаланаар ба дулаанаар үбэлжүүлхэ бүхы арга-боломжонууд бидэндэ байна. Имагтал үбһэ тэжээл элбэгээр хуряажа, урин дулаан байра байдал түхеэрэжэ, үбэлжэлгэдэ эрхимээр бэлэдхэхэ хэрэгтэй болоно Тиигэбэл, бидэнэр ойрын жэлнүүдтэ Бурят-Монголой АССР-ые ашаг шэмэ ехэтэй бэ хүгжэнги малажалтай республика болгохо гэһэн зорилгоео бодотоор бэелүүлжэ шадаха байнабди.

Комбайнер Сэндэ Буянова Закаменска МТС-эй комбайнернуудай дунда эрхим һуури эзэлнэ. Тэрэнэй агрегат үдэртөө 10 гектар хуряахын орондо 10-18 гектар хуряажа, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаһанайнгаа түлөө дамжуулгын Улаан туг абаһан байха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сэндэ Буянова ба тэрэнэй агрегат.

О. Зеккиин фото.

Үрһэнэй таряа хаана

Ерэхэ жэлдэ өөрын сэбэр үрһэтэй байха эгээл шухала уялгаяа хамагай түрүүн дүүргэхын түлөө эртээнһээ хойшо оролдожо байһан түрүү колхозууд хүрэнгын таряа хаажа байна.

Бичурын аймагай түрүү колхозууд ургаса хуряалгые амжалтатайгаар үнгэргэхэтээ хамта, гүрэндэ таряа тушаалга, үрһэ хаалгаяа һаадгүйгөөр ябуулжа байха юм. Бодонгуудай сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхоз 83 центнер үрһэпэй таряа хааһан байна. Мүн Маргантын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ. «КИМ», Рагозинай нэрэмжэтэ колхозууд ерэхэ жэлэй тарилгада зорюулан хэдэ-хэдэн центнер үрһэнэй таряа хааһан байха юм.

Һаяар эндэхи үшөө хэдэн түрүү колхозууд үрһэ хаажа эхилхэнь.

Орооһото культурануудаа хадажа дүүргэбэ

Кяхтын аймагай Усть-Киранай сомоной «Большевик» гэжэ колхозой члэнүүд орооһото культурануудай хуряалгые үни хада дүүргээ. Мүн гүрэндэ уялгатаар тушааха таряагаа сүм оруулһан байха юм.

Оройн культурануудые сабшажа ябаһан гар хажууршад нүхэд Д. Буянтуева, Б. Тодорхиева, Г. Юможапова, Д. Бадеев гэгшэд колхоз соохи мүрысөөндэ хододоо илаһаар.

Б. ДЫМБРЫЛОВ.

Мэхэ гохо гаргана

ПЕТРОПАВЛОВКА. (Телефоноор абтаба). Үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбүүдээ үнэн сэхээр дүүргэхын орондо, эндэ зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд али болохоор мэхэ гохо гаргажа нюдэ далдална.

Дзержинскиин нэрэмжэтэ колхозойхид (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Трутнев) үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ эгээл шухала хэрэгтэ харюусалгагүйгөөр хандажа байна. Хэтэрхэдээ тэрэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд нюдэ далдалха ябадал гаргаһан байха юм. Жэшээлхэдэ, аймагай малажалай таһагта мэдээ хүргэхэдөө энэ колхоз аяар 195 центнер үбһэ хииһээ абажа, нэмэжэрхиһэн байба.

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхоз аймагай малажалай таһагта хуурмаг мэдээ хүргэжэ, тэжээл бэлэдхэхэ талаар баһал нюдэ далдалһан байха юм. Тус колхозой бэлэдхэһэн үбһэ тэжээлые шалгаад үзэхэдэ, малажалай таһагта хүргэһэн тооһоонь аяар 410 центнер дутана.

Тэрэшэлэн Зэдын зарим колхозууд шэмэтэй тэжээл болохо силосые тоодоггүй зангаа мүнөө хүртэр орхёогүй байһаар. Чапаевай нэрэмжэтэ колхоз силос дараха түсэбөө жэлһээ жэлдэ дүүргэдэггүй байха юм. Теэд, мүнөө силос даралгые баһал хангалтагүйгөөр, муу шанаргайгаар үнгэргэжэ байна. Мүн Кировэй нэрэмжэтэ колхоз эрхим шанар сахихын түлөө оролдонгүй, үнэтэ силосоо үжөөжэ байна. Дурсагдагша хоёр колхозуудай правлени дарагдаһан силосые шалгаашьегүй, тушаан абаашьегүй байха юм.

Үбһэ тэжээл элбэгээр абажа, үхэр малаа садхаланаар үбэлжүүлхын орондо, элдэб мэхэ гохо гаргажа байһан гэмтэ хүнүүдтэ Зэдын хүтэлбэрилхы эмхи-зургаанууд зохистой хэмжээ абаха ёһотой.

А. БУДАЖАПОВ.

Гүрэнтэйгөө амжалтатайгаар тоосоно

Кяхтын аймагай колхозууд гүрэндэ брынзэ, нооһо, үндэгэ тушааха уялгата даалгабаринуудаа бүримүһэн амжалтатайгаар дүүргэбэ. Жэшээлхэдэ, Усть-Киранай сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Губанов) брынзэ тушаалгаяа—200 процент, Больше-Лугска сельсоведэй Сталинай нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Дансарунов) нооһо тушаалгаяа—160 процент, «Улаан Субагта» гэжэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Дамбаев)—150 процент дүүргэһэн байха юм.

Мүн Калининай нэрэмжэтэ, «Пограничник» ба бусад колхозууд гүрэнэйнгөө урдахи уялгануудые брынзэ, нооһо, үндэгэ тушааха талаар үлүүлэн дүүргэһэн байха юм.

Хамта дээрээ тус аймаг брынзэ тушааха даалгабаряа—110 процент, нооһо тушааха даалгабаряа—108 процент дүүргээ.

(Манай корреспондент).

Үбэлдэ бэлэдхэнэ

Заиграйн аймагай «Улаан Эрхириг» гэжэ колхоз адуу малайгаа байрые дулаалжа үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые һайнаар ябуулна. Мүнөө гахайн байрын заһабари дүүргээд, адуунай байрые һэльбэн заһабарилба. Гадна, энэ байрада ойрохоно хоёр худаг малтажа эхилээ.

Түрүү һууриин түлөө тэмсэнэ

Ороной түрүү предприятинуудай уряалаар, Сталинска шэнэ табанжэлэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөн Байкало-Сэлэнгын пароходствын судно-заһабарилгын заводто үргэлжэлһөөр 3 һара болобо. Энэ мүрысөөн хадаа шэнэ табанжэлэй түрүүшын жэлэй, 1946 оной һара ба кварталай түсэбүүдые гүйсэдхэхэ ба үлүүлэн гүйсэдхэхын түлөө тэмсэлэй лозунг доро ябуулагдана.

Тус заводой коллективэй дунда дэлгэрһэн мүрысөөнэй долгин үйлэдбэриин бүтээсэнүүдые нилээд дээшэдүүлээ. Хүдэлмэришэн бүхэн нормоео хододоо дүүргэдэг болонхой. Мүрысөөнэй июнь һарын дүнгөөр завод болбол түсэбөө болзорһоонь табан хоног урид гүйсэдхэһэн байна. Түйлаһан энэ амжалтаа бэхижүүлэн, июль һарада бүри эршэмтэйгээр хүдэлмэрилжэ, тус завод республикын бусад түрүү предприятинуудай тоодо оролсожо, «Республикын Хүндэлэлэй Доска» дээрэ бэшэгдэһэн байна. Жэлэйнгээ түсэбые 6 һара соо гүйсэдхэһэн котельщик Левагин, модошо дархан Куклин гэгшэд эндэ бии юм.

Август һарада темпэнь зааханшье һуладаагүй, харин үшөөл хурданаар ургаа. Завод шэнэ амжалта түйлаһанайнгаа ашаар, валова продукци гаргаха август һарын түсэбые 116 процент гүйсэдхэбэ.

Август һарада заводой бүхы цехүүд түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн байна. Жэшээнь механическа цех түсэбөө 122,4 процент гүйсэдхөө. Энэ цехтэ өөрынгөө хэрэгые шудалһан гайхамшаг мастернууд ургаба. Токарьнууд нүхэд Севостьянов ба Орлюк гэгшэд пароходой һэлгэлгын частьнуудые бэлэдхэхэ нормоео 117 процент хүргэнэ, мүн слесарьнууд нүхэд Заболотский, Меркушев, Опирин ба Чирков гэгшэд үдэр бүри хоер нормо үгэнэ.

Мүн модо үйлэдбэрилгын цехынхид эдэнэрһээ зааханшье дутанагүй. Августда программаяа 128,5 процент гүйсэдхөө. Үйлэдбэриинь бүтээсэ дунда жэшээгээр нэгэ хүдэлмэришэндэ 135 процент хүртэнэ. Заводой бусадшье цехүүд баһал һайнаар хүдэлмэрилнэ. Котельносварочна цех һарынгаа түсэбые 101,5 процент гүйсэдхэжэ, дунда жэшээгээр валова гаргалгын түсэбые 142 процент дүүргэв.

Шудхалаашадай дунда нүхэр Королькогоор хүтэлбэрилэгдэдэг комсомольско-залуушуулай бригада стахановска хүдэлмэреэрээ илгарна. Эдэнэр август һарада 11 мянган килограмм шудхалаа хэжэ, түсэбһөө гадуур 10,2 мянган килограмм деталь үйлэдбэрилбэ.

Судно-заһабариин заводой коллектив Агууехэ Октябрьска Социалистическэ Революциин XXIX жэлэй ойн һайндэрые үйлэдбэриин үндэр бүтээсөөр угтахын түлөө улам эршэмтэйгээр хүдэлмэрилжэ байна

К. ЯНГУТЯНИН.

УРГАМАЛНУУДАЙ ХОРОТОНТОЙ ТЭМСЭЭ

Мухаршэбэрэй аймагай Барскии гэжэ тосхондохи хүсэд бэшэ дунда һургуулиин пионернүүд ба һурагшад зунай амаралтын үедэ ургамалнуудай хортон болохо 1000 шахуу зумбараануудые барижа, тэдэнэй арһые тушаабад. Тус һургуулиин гурбадахи классай эрхим һурагша Вася Климентьев гэгшэ 110 зумбараагай арһа, 2-дохи классай һурагша Ваня Михалев—190 арһа, 4-дэхи классай һурагша Миша Соловьев 160 арһа гэхэ мэтэ тушааһан байна.

Программаа үлүүбшэлэн дүүргэбэ

Кяхтын промкомбинат августын программые 116 процент дүүргэһэн байна. Оёдолой цех (мастер Климова) августынгаа программые 152 процент гүйсэдхөө. Сабхи оёдог цехын мастер Устюгов, Костылов гэгшэд баһал һайнаар хүдэлмэрилөө.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Армиин генерал нүхэр А. И. Антоновые Ленинэй орденоор шагнаха тухай

Армиин генерал нүхэр А.И, Антоновой түрэһөөр 50 наһа хүрэһэнтэй дашарамдуулан, гүрэнэй ба СССР-эй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй үмэнэ хэһэн тэрэнэй гайхамшагта габьяануудые тэмдэглэжэ. нүхэр Антонов Алексей Иннокентьевичые Ленинэй орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ.

Н. ШВЕРНИК,

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь.

А. ГОРКИН.

Москва, Кремль.
1946 оной сентябриин 14.

Багшанарта медаль барюулагдаба

Курумканай аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Гармаев гэгшэ СССР-эй Верховно Соведэй үмэнэһөө «1941-1945 онуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хэһэн шэн габьяата ажалай түлөө» гэһэн медальнуудые аймагай эрхим багшанарта барюулба. Тэдэнэрэй дунда БМАССР-эй габьяата багша. аймагай гэгээрэлэй таһагые даагша нүхэр Онхотов, Курумканай дунда һургуулиин һуралсалай таһагые даагша Воловик, Аргадинска хүсэд бэшэ дунда һургуулиин һуралсалай таһагые даагша Хэшэгтуев, багшанар Эрдыниева, Воронина, Максимова ба бусад бии.

ЗАГАҺАШАД АМЖАЛТЫН ТҮЛӨӨ

Дубининска загаһабарилгын заводой хүдэлмэрилэгшэд жэлэйгээ түсэбые болзорһоо урид дүүргэхын түлөө тэмсэжэ, үйлэдбэриин үндэр бүтээсэнүүдые харуулна. Заводой коллектив загаһа барилгын августын программые 100 процент гүйсэдхөө.

«Коминтерн» гэжэ колхозой загаһашад һарынгаа даалгабарине 329 процент дүүргэһэн байна.

БУРЯТ-МОНГОЛ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ IX СЕССИИЕ ЗАРЛАХА ТУХАЙ

Бурят-Монгол АССР-эй Верховно Соведэй ээлжээтэ IX сессиие 1946 оной сентябриин 28-да Улан-Удэ городто болохоор зарлаха тухай БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиум Указ гаргаба,

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

БИЧУРСКА КОЛХОЗНИГУУДАЙ ЭДИБХИ

Манай республикын колхозуудта ба колхознигуудта большевистскэ парти ба Советскэ правительствын үмэнэhөө үгтэhэн хүнгэлэлтэ тухай асуудалые зүбшэн хэлсэхэ зорилготойгоор Бичурын аймагай колхозуудаар хаа-хаанагүй хамтын суглаанууд болоно, тэндэ хабаадагшад энэ хэмжээ-ябуулгые айхабтар ехээр hайшааха зуураа, энээнэй харюуда ажал хүдэлмэреэ hайжаруулха гэhэн уялгануудые абажа байнад.

—Парти ба правительствын анхарал ородолгоео колхозно таряашад тушаа саг үргэлжэ гаргажа байдаг ябадалай харюуда бидэ комсомолецууд болбол имагта ажалай үндэр бүтээсэнүүдые туйлаха ёhотойбди. Үбhэ хуряалга дээрэ ябажа байhан комсомолецууд бүхэн нэгэ-нэгэ ашаа эрхим шанартай үбhэ колхоздоо түсэбhөө гадуур оруулхые дурадханаб гэжэ,—немецко-фашистска эзэмдэгшэдтэй ба японско империалистнуудтай тэмсэhэнээ hаяхан гэртээ ерэhэн «Большевик» колхозой комсомолец нүхэр Чойдор Бадмажапов мэдүүлбэ. Энэ патриотическа дурадхалые суглаанда хабаадалсагшад барандаа дэмжэбэ.

Мүнөө тус колхозой ажал хүдэлмэри хэжэ шадаха бүхы членүүд үбhэ ба таряа хуряалгада, пар хахалха хүдэлмэридэ эдибхитэйгээр хабаадалсажа байна. Залуушуул нүхэд Абидуев, Пурбуева, Чагдурова, шанарые шалгагша буурал сагаан толгойтой нүхэр Санжиев гэгшэд үдэрэйнгөө нормые хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. Эдэнэр, мүн бусад түрүү стахановецуудай шэн зоригтойгоор ажаллаhанай ашаар, тус колхоз үбhэ сабшаха түсэбөө 135 процент, үбhэ хуряаха түсэбөө 85 процент дүүргэхэhээ гадна, түсэбhөө гадуур 500 центнер набшнамаа, 70 тонно силос бэлдэбэ.

Имагта малшадhаа бүридэhэн 21 хүнтэй звено хадаа үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэриие эршэмтэйгээр үргэлжэлүүлhээр. Тэрээнhээ гадна, тус колхозойхид сентябриин 3-да гэхэ гү, али империалистическэ Япониие илаhан hайндэртэ зорюулжа таряа хуряаха ба тушааха түсэбөө дүүргээ.

Мүнөө тус колхозоорхид малай үбэлжэлгэдэ эршэмтэйгээр бэлэдхэжэ байна. Энэ шухала хүдэлмэридэ комсомолецууд эдибхитэйгээр хабаадалсана.

Л. АБИДУЕВ.

Ниитэ-оборонно хүдэлмэридэ партийна хүтэлбэри хангаха

Манай республикын олонхи аймагуудай, ажаүйлэдбэриин предприятинуудай, эмхи зургаануудай болон hургуулинуудай дэргэдэхи партийна ба комсомольско эхин организацинууд болбол hайн дуранай оборонно организацинуудай түбхын түрүүндэ Осоавиахимай организацинуудай ажал-ябуулгада үдэр бүри халуун туhаламжа үзүүлжэ, тэдэнэй хүдэлмэриие hайжаруулжа байха юм.

Жэшээлхэдэ, Кабанскын аймагай осоавиахимай соведэй түрүүлэгшэ нүхэр Миньков болбол энэ жэлэй туршада тэндэхи партийна организацинуудай эдибхитэй туhаламжа доро осоавиахимай 8 шэнэ организаци эмхидхэжэ, аяар 903 членүүдые элсүүлбэ. Арад зоной дунда ПВХО-гэй hургуули хэхэ даалгабаряа 109 процент, инструкторнуудые бэлэдхэхэ түсэбөө 96 процент дүүргэхэhээ гадна, оборонно хүдэлмэриие hайжаруулха хэрэгтэ туhаламжа үзүүлжэ байха 23 активистнуудые элсүүлбэ. Мэргэн бүудагшадые бэлэдхэхэ түсэбөө 68 процент дүүргээ.

Тэрэшэлэн Баунтын ба Закаменай аймагуудай осоавиахимуудай соведүүд ниитэ-оборонно хүдэлмэриие hайжаруулха талаар нилээдгүй hайнаар хүдэлмэрилнэ. Гэбэшье, олонхи аймагуудта энэ хүдэлмэри тон хангалтагүйгөөр ябуулагдажа байха юм. Жэшээлхэдэ, Хориин, Заиграйн, Зэдын аймагуудай осоавиахимай соведэй хүдэлмэрилэгшэд болбол энэ жэлэй нюурта осоавиахимай нэгэшье шэнэ организаци эмхидхээгүй байхаhаа гадна, ажалшан арадай дунда энэ хүдэлмэриин шухала байhан тухай ойлгууламжа тон багаар хэнэ. Осоавиахимай членүүдhээ орохо мүнгэн түлбэриие тон хангалтагүйгөөр суглуулна.

ВКП(б)-гэй зарим айкомууд оборонно хүдэлмэриие hайжаруулха хэрэгтэнь осовиахимуудай организациин хүдэлмэринүүдтэ нарин нягта шалгалта хэжэ, тэдэнэртэ туhаламжа үзүүлнэгүй. Мүн аймагай соведүүдтэ эдибхитэй ба шадабаритай хүнүүдые томилдоггүй дээрэhээнь, аймсоведүүдэй түрүүлэгшэнэр олон дахин hэлгэгдэдэг байха юм. Энэ хадаа ниитэ-оборонно организацинуудта хүдэлмэрилдэг кадрнуудта хайхарамжагүйгөөр хандадагынь гэршэлнэ гээшэ.

Ушар иимэhээ тус организацинуудай хүдэлмэридэхи дутуу дундануудые усадхаха ёhотойбди.

В. ТИХОМИРОВ.

И. В. Сталинай зохёолдо зорюулhан выставкэ

Академик Обручевай нэрэмжэтэ Кяхтын краеведческэ музей соо нүхэр И. В. Сталинай зохеолой нэгэдэхи томдо зорюулагдаhан выставкэ нээгдэбэ. Выставкын материалнууд хадаа 4 стенддэ табигданхай. Тус зохеолhоо гое hайханаар бэшэжэ фотографи хэжэ байжа нүхэр И. В. Сталинай Закавказьеда хэhэн революционно ажал-ябуулгые эли тодоор харуулаа. Марксистска hургаалые бариhан социал-демократическа хүдэлмэришэнэй партиие байгуулха талаар нүхэр И. В. Сталинай хэhэн айхабтар ехэ хүдэлмэри эндэ эли тодоор харуулагдана.

Бакинска хүдэлмэришэдэй организациие нүхэр И. В. Сталинай эмхидхэhэн ябадалые харуулhан уранзохеолшо С. Эристави гэгшын картинаhаа абтаhан репродукциие болон бусад түүхэтэ хүдэлмэринүүдыень выставкэ харагшад угаа ехээр hонирхоно. Нүхэр И. В. Сталинай Зүүн Сибириин, Новая Удэдэ байhан ба И. В. Сталинай Таммерфорсдохи РСДРП-гэй нэгэдэхи конференци дээрэ В. И. Ленинтэй эгээн түрүүшынхиеэ уулзаhан ябалалые тодоор харуулжа шадаhан байха юм.

Ф. УЛАХАНОВ.

„Бурят Монголой Үнэн газетын материалаар хэмжээ абтаба.

„Тохир хурган аман тээшэ“

Иимэ гаршагтай фельетон манай «Бурят-Монголой Үнэн» газетын июлиин 31-эй номерто гараhан байгаа.

Энээн тушаа ВКП(б)-гэй Иволгын айкомой секретарь нүхэр Д. Жалсабон редакцида эльгээhэн бэшэг соогоо иигэжэ мэдээсэбэ.

«Урдань «Коминтерн» колхозой түрүүлэгшэ байhан Б. Ц. Цыреновэй гэмтэ ябадал хэhэн тухай «Б. М. Үнэн» газетын энэ оной июлиин 31-эй номерто бэшэгдэhэнэй еhоор Иволгын айком шалгалта хэhэн байгаа. Тэрээн дээрэhээ юун элирээб гэхэдэ, Цыреновэй хэhэн гэмтэ ябадалнуудай тухай ушар баримтанууд тодоржо гараба. ВКП(б)-гэй айкомой бюрогой тогтоолоор Б. Ц. Цыренов гэгшэ партиhаа гаргагдаба. Цыреновые хуулиин харюусалгада хабаадуулхын тулада шалгалта хэгдэhэн материалынь мүрдэлгын органда үгтэбэ».

Авиациин үдэртэ Тушинска аэродром дээрэ Сталинска шагналай лауреат инженер И. П. Братухинай конструкциин геликоптер харуулагдаhан байгаа.

Далигүй энэ самолет байhан газарhаан сэхэ өөдөө ниилэжэ гараха байна. Тиимэ самоледто аэродром хэрэггүй. Тэрэ хадаа гэрэй хушалга дээрэ, далай соо урдажа ябаhан мүльhэн дээрэ пароходой палуба дээрэ буужа шадаха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: конструктор И. П. Братухин геликоптеройгоо дэргэдэ байна.

Д. Черновой фото (ТАСС-эй фотохронико).

Модо урадхуулагшадай баярай суглаан дээрэ

1946 оной модо урадхуулгын хүдэлмэриие амжалтатайгаар дүүргэhэнтэй дашарамдуулhан Дээдэ-Үдын модоурадхуулгын хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй ба алба хаагшадай баярай суглаан үнгэрбэ.

Үдэ голой эрьедэ үдэшэ орой хүхюу сэнгэлиг байба. Уhанай эрьеын хүхэ ногоон дээрэ хамта 115 хүнүүд сугларба.

Үдын модо урадхуулгын партиин парторг нүхэр Тимошкин баярай суглаае нээжэ, үгэ хэлэбэ.

Манай республикын ой модоной ажаүйлэдбэриин предприятинуудай коллективүүд шэнэ Сталинска табанжэлэй түрүүшын жэлэй туршада Эхэ орондоо элбэг ехэ модо үгэхын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр хүдэлмэрилжэ, ажал хүдэлмэри дээрээ нилээд амжалтануудые туйлаhан байна. Тэрэ тоодо Дээдэ-Үдын модо урадхуулгын партиин модошод модо урадхуулха түсэбөө хаhа болзор соонь үлүүлэн дүүргэжэ шадаа. Тэрээнтэй дашарамдуулан таанарые амаршалха зууралаа энэ туйлаhан амжалтануудаа ерэхэ жэлэй модо урадхуулгада улам саашаданъ арбидхахын түлөө тэмсэхэ бэзэт гэжэ найданам—гэбэ.

Удаань тус модо урадхуулгын партиин начальник нүхэр Д. Веселов гэгшэ модо урадхуулгын бригадануудай коллективүүдэй дунда ажал хүдэлмэриин зүбөөр эмхидхэгдэhэн, ажалай жаяг заршамай эрхимээр табигдаhан, социалистическэ мүрысөөнэй үргэнөөр дэлгэрhэнэй ашаар ажалай үндэр амжалтануудай туйлагдаhан тухай тэмдэглэбэ.

«Бурмонголлес» трестые эрхилэгшын орлогшо нүхэр Смирнов эндэхи хүдэлмэрилэгшэдэй хэhэн габьяануудые тэмдэглээд, үйлэдбэриингөө түсэбые дүүргэхын түлөө ой модоной ажаүйлэдбэриин предприятинуудай дунда дэлгэрhэн социалистическэ мүрысөөнэй сог залиие үдэр ерэхэ тудам үшөө үргэнөөр дэлгэрүүлхээр тэдэнэрые уряалhан байна.

Тарбагатайн аймагай «Красный боец» колхозой Улаан тугта бригадын бригадир Томилов үгэ хэлэжэ, модо урадхуулгада ябаhан хүдэлмэришэдэй ажабайдалыень hайжаруулхын түлөө хододоо анхарала табиhан модо урадхуулгын партии ба «Бурмонголлес» трестын хүтэлбэрилэгшэдтэ халуун баясхалан хүргөөд, ерэхэ жэлэй модоурадхуулгада манай бригада. Улаан тугаа бүхөөр бариха—гэжэ мэдүүлбэ.

hүүлээрэнь, Үдын модо урадхуулгын партиин эрхим хүдэлмэришэдые конторын дирекциин, партийна болон профсоюзна организацинуудай Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай приказ уншагдаба. Улаан тугта бригадын бригадир нүхэр Томилов, мастер Козлова, стахановецууд Рансин, Ананьин ба бусад хамта 50 хүнүүд Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаhан байна.

Модоурадхуулгын талаар ... үндэр амжалтануудые туйлажа уялгата түсэбөө уридшалан дүүргэhэн Дээдэ-Үдын модоурадхуулгын колективэйхид ерэхэ жэлэй урадхуулгада улам эршэмтэйгээр ба эдибхитэйгээр бэлэдхэжэ эхилбэ.

В. ВЕСЕЛОВ.

Модошо дархашадай бригада

Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо малай байра бариха бригада эмхидхэгдээд, нүхэр Будаевай хүтэлбэри доро хүдэлмэрилжэ байна.

Тус бригада богонихон болзор соо хониной шэнэ байра ба мүн малшадай байха байра бариба. Барилгашад хүдэлмэреэ болзорhоо урид дүүргэхын түлэ мүрысөөндэ оролсоод, октябриин нэгэн болтор байрын заhабариие дүүргэхэ уялга абабад.

АГУУЕХЭ БА ПРОСТОЙ ХҮН ТУХАЙ*)

★

А. С. ЯКОВЛЕВ,
социалистическэ ажалай герой.

★ ★

Хүнтэй хөөрэлдэжэ байхадаа кабинет соогуураа иишэ тиишээ алихан ябадаг. Хөөрэлдэжэ байhан хүнэйгөө хэлэхые шагнажа, тон үсөөн таhалдаг ба хэлэжэ дүүргэхыень хүлеэдэг.

Правительственнэ учреждениинүүдтэ болоhон суглаануд дээр хүнүүдэй тэмдэг бэшэжэ, ход Сталинда үгэхыень ажаглаhан байнаб. Тиихэдэнь тэрээниень хэзээшье уншаад, гамтайханаар эбхэжэ, карманда хэдэг.

Тэдэнэй нэгэнииньшье анхаралгүй орхигдодоггүй.

Сталин болбол халиргай хүнгэн бодол тэсэдэггүй ба ямар нэгэ асуудал шиидхэхэдэ хэрэгэй ушар ёhые мэдэдэггүй хүнүүдтэ тон хайра гамгүй юм. Тиимэ хүнүүдые хоротой хурсаар шүүмжэлдэг, тиимэhээ Сталинай байхада бодомжогүй hэбхеэр үгэ хэлэхэ дуран хойшолонгүй hаладаг.

Хүдэлмэридэ хатуу эрилтэ табилга-Сталинай характернэ зан юм.

Иимэ хөөрэлдөөнэй гэршэ нэгэнтэ бэшэ болоhон байнаб. Харюусалгатай хүдэлмэрилэгшэдтэ ямар нэгэ даабари үгтэхэдэ:

—Нүхэр Сталин, болзорынь бага байна, тон бэрхэтэй хэрэг гээшэл!—гэжэ тэрэнь хэлэнэ.

Тиихэдэнь Сталин:

—Харин бидэнэр эндэ гансал бэрхэтэй хэрэгүүд тухай ярилсанабди. Бэрхэтэй хаданьлэ таниие урихан байнади. Энээнэй тулада танда ямар туhаламжа хэрэгтэй юм, тиигэжэл хэлээ hаатнай дээрэ, юун хэрэгтэйб, хуу хэгты, саг болзор соонь,—гэжэ харюусадаг.

Сталин хадаа өөрынь асуудалда шарбаганангүй, богонихон, сэхэ ба тодо харюу үгэхэдэ дуратай юм. Сталинда түрүүшынхеэ оролсон хүнүүд шарайгаа улайжа байхагүйн тулада асуудалайнь харюуе hайса бодожо үзэхые оролсон, харюу үгэхэеэ халажа ядаhаар олонхидоо үни болодог. Мүн иишье түрүүшын үелэ нүхэр Сталинда ямар нэгэ асуудалда харюусаха болоходоо түлгэдэг сонхо уруу, потолок өөдэ харадаг байгаа hэм.

Тиихэдэмни Сталин энеэжэ, хэлээ hэн:

—Потолок өөдэ дэмы харанат, тэндэ юушье бэшэгдээгүй. Тиинхаар сэхэ хараад хэлэгты, юун гэжэ бодоноотэ. Гансал энээниие танhаа хүсэгдэнэ.

Нэгэтэ сэхэ табигдаhан асуудалда харюусахаяа ойлгожо ядаhан байнаб—минии харюуе Сталин ямараар хүлеэхэб, хэлээшэдэмни хэр дуратай байхаб гэжэ ойлгожо ядаhан байнаб.

Энээниемни Сталин мэдээд, намда сэхэ хэлээ hэн:

—Гансал өөрынгөө hанаашаар харюусагты. Минии hанаанда тааруулжа харюусаха гэжэ бү оролдогты. Намтай хөөрэлдэхэдөө нигэhэнэй хэрэггүй. Хэрбээ минии хүсэл тааха болоо халатнай манай хөөрэлдөөнhөө мүртэй туhа гарахагүй. Хэрбээ минии hанаанда таарахагүйгөөр хэлээ хадамни муу болохо гэжэ бү бодогты. Та специалист гээшэт. Бидэнэр гансал таниие hургахын түлөө бэшэ, харин танhаа юу хээ hуража абахын түлөө тантай хөөрэлдэнэбди.

Түрүүн хүдэлмэриhөө сүлөөлэгдөөд байhан нэгэ хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшые дурсажа нүхэр Сталин хэлээ бэлэй:

— Ямар муутай hэм гэхэдэ, алиба асуудалда харюусаха болоходоо хүнэй hанаашаhаа ондоогоор хэлүүжэм гэжэ hанал таахын тула хүнэй шиг шарай адуулдаг юун гэхэм ааб гэжэ бододог hэн. Тиимэ хүн, өөрөөшье мэдэнгүй, хоро хохидол ушаруулжа болохо байна.

Сталин нэгэ иигэжэ хэлээ hэн:

—Хэрбээ зүб би гэжэ тон этигээ, өөрынгөө зүбые тодоруулжа шадаха байгаа хадаа хэзээшье хүнэй hанал-ар бү бологты, харин өөрынгөө ухаан, сэдьхэлэй хүрэхысэ хүдэлэгты.

Сталин хадаа грамотностьгүйе тэсэдэггүй. Алдуутайгаар бэшэhэн документ үгэхэдэ дураа гутан гайхажа, хэлэдэг байна:

-Грамотагүй хүн энэл даа! Теэд энээндэ хэлээд үзыш—тиихэдэшни мэнэ гэhээр лэ хүдэлмэришэн-таряашан уг узууртай хүмби гэжэ грамотностьгүйгөө тайлбарилха. Энэ буруу. Болбосоролгүй. hалан задагай ябадал гээшэ. Илангаяа оборонын хэрэгтэ өөрынгөө эрдэм hургаалай дутуу дундануудые, өөрынгөө техническэ бэлэдхэлгүйе, өөрынгөө болбосоролгүйе гү, али хэрэгээ мэдэхэгүй байhанаа хүдэлмэришэн-таряашан уг узууртаараа гайлбарилжа болохогүй. Дайсад манай социальна уг узуурта хүнгэлэлтэ хэхэгүй. Бидэнэр хүдэлмэришэн, таряашан халаал алишье талаар тэгшэ ба бүхы асуудалнуудта дайсанhаа муу бэшэ бэлэдхэлтэй байха ёhотойбди.

Хэрэгээ, илангаяа, сэрэгэй орео техникэ дутуу мэдэхэ ябадалаа өөрынгөө зүрхэ зоригоор ба дайсаниие үзэн ядалгаар сагааруулха гэжэ hэдэдэг армиин командирнуудай заримда Сталин нэгэтэ бэшэ иигэжэ хэлэhэн байна:

Манай олон хүнүүд өөрынгөө зориг зүрхөөр омгорходог. Сэрэгэй техникые hайса шудалаагүй ганса зориг зүрхэн юушье үгэхэгүй. Ганса зориг зүрхэн, дайсаниие ганса үзэн ядалга дутуу. Американска индеецүүдэй айхабтар зүрхэтэй хүнүүд байhаниинь мэдээжэ hэмнай. Тиибэшье буу зэбсэгтэй сагаан арhатанай урдаhаа өөhэдынгөө номо, годлёор юушье хэжэ шадагүй hэн.

Сталин болбол хэлсэгдэжэ байгаа хэрэгтэ хамаатай үсөөхэн хүнүүдэй дунда туд туд асуудалнуудые шиидхэхэдээ дура дураараа hаналаа хэлэхэ арга тэндэ байгшадта бултандань үгэдэг. Зариманhаа hаналыень өөрөө hураад, удаань дүнгыень гаргадаг. hүүлдэнь хэн нэгэндэ хуудаhан саарhа, каранлаш үгөөд:

—Бэшэгты,—гэдэг.

Мүн ямар нэгэ шухала документ иигэжэ бэшэхэ хэрэгтэй гэжэ өөрөө хэлэжэ үгэдэг.

Бишье нэгэтэ Сталинда хэлүүлжэ бэшэhэн байнаб. Энэ хэрэгтэ ямараар хандаhагыень мэдэхэhэн тулалаа нэгэшье грамматическа алдуу гаргахагүйе оролдожо, бүхы hанал анхаралаа табяа hэм. Иигээд бэшэгты гэжэ хэлэжэрхёод, нилээн удаан боложо, хажуудам ерээд, ямар боложо байна ааб гэжэ мүрэ дээгүүрни харадаг байба. Тиигэжэ ябатараа гэнтэ зогсожо, бэшэhэниемни хараад, карандаш бариhан минии гараар запятой табяа hэн.

Баhа ондоо тээ таарамжагүйшэгөөр мэдүүлэл зохёоhон байнаб. Тэрээниемни Сталин хараад, иигэжэ хэлээ hэн:

-Нэрлүүлэгшыень хэлэгшынь хойто тээ табихадаа яагаабта? Нэрлүүлэгшэдэ балайшье hүрхэй бэшэ алтайт! Иимэ байха ёhотой!—гээд заhаа hэн.

Энээнhээ hүүлдэ би ород хэлэнэй грамматика тон анхаралтайгаар дахин үзэжэ гараа hэм.

Зүбөөр, грамотнаар зохёожо бэшэhэн hанал бодолдо нүхэр Сталин тон ехэ удхашанар олгодог.

— Хэрбээ өөрынгөө hаналые грамотнаар, зүбөөр найруулжа шадахагүй хүн байгаа хадаа мүн тиимээр лэ, эмхи гурим бэ хэизахагүйгөөр бододог байха. Тиимэ хүн даажа абаhан хэрэгтээ хайшан гэжэ эмхи журам байгуулха гээшэб?

Сталин өөрөө, мүн хажуудань хүдэлдэг хүнүүдынь айхабтар нягта наринаар хүдэлдэг.

Нэгэтэ намайе Сталинда ерүүлээд, нэгэ шухала даабари үгэhэн байна. Би тэрэниень дүүргэхэ гэжэ абабаб.

Тиихэдэмни Сталин иигэжэ хэлээ hэн:

— Энэ ехэ яаралтай хэрэг, тон түргэн дүүргэхэ хэрэгтэй, бидэнда даалгаха гэжэ шиидэhэн байнабди. Танда ямар туhаламжа хэрэгтэйб?

— Намда юуншье хэрэггүй, дүүргэхэдэ хэрэгтэй болохо юумэн хуу намда бии,—гэжэ би хэлэбэб

—Болоо, юумэнэй хэрэгтэй болоо hаань телефондооройгты, бү гайхагты туhаламжа ерээрэйгты,—гэбэ.

Тиихэдэнь би гэнтэ hанажа:

— Нүхэр Сталин, нэгэ гуйлта байна. Тиибэшье тон багахан асуудал, таниие hамшааhанай хэрэгшьегүй гү даа!—гэбэб.

— Хэлэгты,

— Энэ даабари дүүргэхын тулада аэродромуудаар ябалган олон болохо байна, теэд заводтомни автотранспорт муу. Намда хоёр „М-1“ машина хэрэгтэй,

— Бэшэ үгы гү? Гансал хоёр машина гү?

— Тиимэ, ондоо юумэн хэрэггүй. Бэшэниинь хуу намда бии.

Тиигээд намайе табиба.

Тэрэ дороо заводтоо хүрэжэ ерэн гэhээм орлогшомни намайе угтажа хэлэбэ:

— Александр Сергеевич, мүнөө hаяхан автотракторна ажаүйлэдбэриин Наркомадhаа телефондоо хоёр „М-1“ машина абахыень найдалгатайгаар хүниие эльгээгты гээ.

Тииhэн бэеэрээ гараа табигты гэжэ намда найдалга үгэбэ. Бишье гараа табибаб, тиигээд дүшэ минута болоод байхада хоёр шэнэхэн „М-1“ машина заводтомнай ерээд байгаа hэн.

Тэрээнhээ хойшо нэгэ час үнгэрөөд байхада нүхэр Молотовой секретарь намда телефондожо, автомашинануудые абаа гүт гэжэ асууба. Энэ хадаа дүүргэлтэ болгоhоной шалгалта байгаа юм.

Тиихэдэнь хүдэлмэриин сталинска стиль энэ ха юм, бултадаал иигэжэ хүдэлхэ хэрэгтэй байна гэжэ болоо hэм.

Гүрэнэй хүдэлмэри дээрэ нүхэр Сталин олон хүнүүдээр ушардаг. Тиихэдээ шэнэ шэнэ хүнүүдые hонирходог, тэдэниие шэнжэлжэ ямар хүн гээшэб, хэндэ юу даалгажа болохоб, ямар юумэндэ шадабаритай хүн бэ гэжэ мэдэхэ дуратай байдаг. Албан хэрэгэй асуудал хэлсэжэ байха соогоо хирэ хирэ болоод, шог хүргэнүүдые хэлээд абадаг.

Нэгэтэ ямаршьеб асуудалаар Сталинда ороhон байнабди. Хүн hайса бэеэ харуулжа шадаагүй хүдэлмэрилэгшэд тухай хэлсэжэ болохолоор иигэжэ Сталин хэлэжэ ажаглаа hэн:

— Замоскворечьеын Мильтиад ба Фемистокл энэ ха юм.

Иигэжэ хэлэжэрхёод, хүн ... гэгшэ ааб, ойлгоо ха гү, али ... гү гэжэ бидэниие анхаралтайгаар хараба. Би хүсэд ойлгоогүй даа, тэрэhээ иигэжэ асуубаб:

— Юундэ Замоскворечьеын ... лохо юм?

— Теэд Мильтиад ба Фемистокл хэд байhан юм гэжэ та мэдэнэ гүт?

— Балар эртэ үеын Грецида байhан полководецууд.

— Тэдэнэр юугээр илгаржа гараа hэм?

— Нэгэл байлдаанда hэн, сохом ямарта hыень лаб мэдэнэгүйб.

Балар эртэ үеын Грецида түүхэ мэдэхэгүй байhандаа намда ... эшхэбтэр болоо hэн.

Баhа нэгэтэ Сталин нэгэ хүдэлмэрилэгшые характеризовалжа, тэрээниие „Хүрим“ гэжэ рассказ соохи чеховскэ персонажтай ... шэжэ хэлээд, hүүлдэнь гэнтэ асуугаа hэн:

— Энэ рассказ hанана гүт?

— Үгы, hананагүйб, нүхэр Сталин!

— Чеховые уншаагүй юм аалта?

— Чеховые булгыень хэды ... хин уншаа hэм, теэд энэ рассказ hананагүйб.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха.)

*) Үргэлжэлэл. Эхининь „Б-М Үнэнэй“ сентябриин 14-эй номерто.

Агуувхэ хүнэй дүрсэ

…торнууд ба уран зураа… …дүүд ба музыкантнууд, …ууд ба театр болон …актернууд болбол өөрын… …ба гуулха хүдэлмэри… …үеын агуувхэ хүнүүдэй, …тэнэй гениинүүд бо… Ленин ба Сталинай дүрсэ …дые харуулха гэжэ орол-

…алдарта илалтанууд. …гурэнние бай… …түлөө хэһэн баатарлиг …эдэ бүхы агуувхэ событи… …манай хараһаар бай… …бэйна. Энэ тэмсэлдэ …сагша бидэнэр хадаа оро… …хүгжэлтын шэнэ шата бү… …агуувхэ залуурша… …ба Сталинай—сэсэмэр …ба зоригой бэелүүлэг …ень мэдэрдэг ба хара… Советскэ хүн бүхэнэй …лэ хүндэтэй энэ нэ… …зэргэ олон юумэ хэлэ… …гээшэб! Ленин болбол …ческэ гүрэнние хайшан …хые һургаа. Сталин …ленинскэ захяануудаа …гүрэнние социализмын …ргөө, хүсэ ехэтэй алдар …болгоо.

…хүтэлбэри доро ябажа …тон орёо ба ехэ зам …гараа. Энэ жэлнүүдэй …олон юумэ хубилаа. …болбол интервентнүүдые да… …дайсануудые һамна… …гүрэн хадаа бата …шагүй һуури дээрэ, …ческэ принципүүдэй …дээрэ байгуулаг-

…хадаа сталинскэ табанжэл… …хёон байгуулгын агуу… …омогоор дүүрэн …һананабди, тэдэнэй социализмын орон хүсэ болоо.

…завод, колхозуудые …байхадаа шэнэ хүнүү… …сталинскэ гэһэн омог …шэнэ үеын уладууд …заводуудай ба колхозно… …стахановтанай-социа… …ажалые шэнэдхэгшэ …соло бүхы орон соо… …һан.

…советскэ арад—хүдэлмэ… …техникүүд, инженернүүд …академигүүд, искусст… …нууд—партиие, Стали… …нягтаржа, гайхамшаг… …хүдэлмэрилөө …ажал элбэг үрэ… …Зүрилдөөнүүдэй ба хом… …эрхэр һүйдэжэ бай… …капиталистическэ оронуудһай …манай орон хэлбэрин хүдэл… …ехэ хибсагай шэнги …гүрэнние нууреап унагааха, …тула долгинууд хойно …хумирап ороо. Теэд энэ …нэгэшье хүлэлэнгүй …юуб гэхэдэ Сталин бол… …социализмын оронние аршал… …хүүлхэбди гэжэ агуувхэ …гэһэн байгаа,—тиин дай… …һэдэлгэнүүд шэн ха… …мүргэжэ, манай ара… …зориг, мэдэрэлнүүдэй нэ… …хүсэ мүргэжэ бута һүрэн …аюултай, фашизмын …хадаа СССР-эй илагдаша… …хүсэндэ бута һүрөө. …түрэлхитэнэй түүхэдэ …байлдаанда илажа га… Советскэ Социалистическэ …Союзай арадуу… …ороноо хамгаалгын …дайнай үедэ үзүүлһэн …нягтарал, юугээшье …оролдолго ба тиимэ …газар дэлхэй …хэзээ, ямар тиимэ …арад үзүүлээ һэм?

…хүтэлбэри доро ябажа …арад болбол манай Эхэ …хоротой түрэмхэйнэр …болохо баруун тээхи …ба зүүн тээхи Японие …агуувхэ илалта ту… …урданай Росси иимэ …ухаандаашье бодом… …гүй байгаа.

…нэрые дурдахада, хү… …сэдьхэл инаг дурла… …дэг. Мүнөө сагай агуу… …нюураараа уулзаха …дажа, уулзагшадай нюу… …баясхалангай нёол… …радаг.

…Сталинай дүрсэ обра… …ствода бэелүүлэн ха… …һэн художник юу… …ёһотой болоно гээшэб? …шадалые багашаагаад. …вождиингоо дүрсэ обра… …харуулха гэһэн һэдэлгээ… …художник зүб байха һэн …өөрынгөө хүсэ шада… …бидэ булгадаа иим… …харуулхэ гэжэ оролдохо… …һайнаар гараһан зүйл… …тус тус амжалта… …манай үеын хүнүүд …ын аша гушанарнай …юумэ бүтээхын тула …болохобшуу.

…болбол өөрынгөө поэдүү… …нтнуудай хүсөөр Стали… тухай тон олон магтаал, ульгэр ба дуунуудые зохеогоо. Дунда Азиин ба Кавказай гайхалтай уран һахабэришэдэй гараар Сталинай портретэй хэлы шэнээн олон хибэс ковернууд бэлэдхэгдэнхэйб! Зарим дүрсэ образуудынь гэнэн хонгорхье һаа, хододоо арюун сэдьхэлһээн хэгдэһэн байдаг, юуб гэхэдэ тэдэнэрынь арадай энгэй ба агуувхэ мэдэрэлнүүдэй арюун тунгалагые харуулна.

Сталинай дүрсэ образ хадаа мрамораар, бронзоор, гранитаар хэгдэжэ харуулагдаһан байха юм Меркуровой, Шадрын, Мухинагай Манизерай, Николадзиин ба бусад уран һиилүүршэдэй хэһэн скульптурна портредүүд бүгэдэндэ мэдэжэ, Андреев яһала үнэтэй „Ленинианэ" бүтээнхэй; Сталинай дүрсэ образые зуража харуулха хүдэлмэридөө уран зураашан А. Герасимов нилээн ехэ амжалтануудые түйлаһан байха юм.

Лаврентий Павлович Бериягай ударидалгаар Грузиин уран зураашад нүхэр Сталинай ажабайдалда ба ажал-ябуулгада зорюулһан бүхэли сери зохеол зураһан байна.

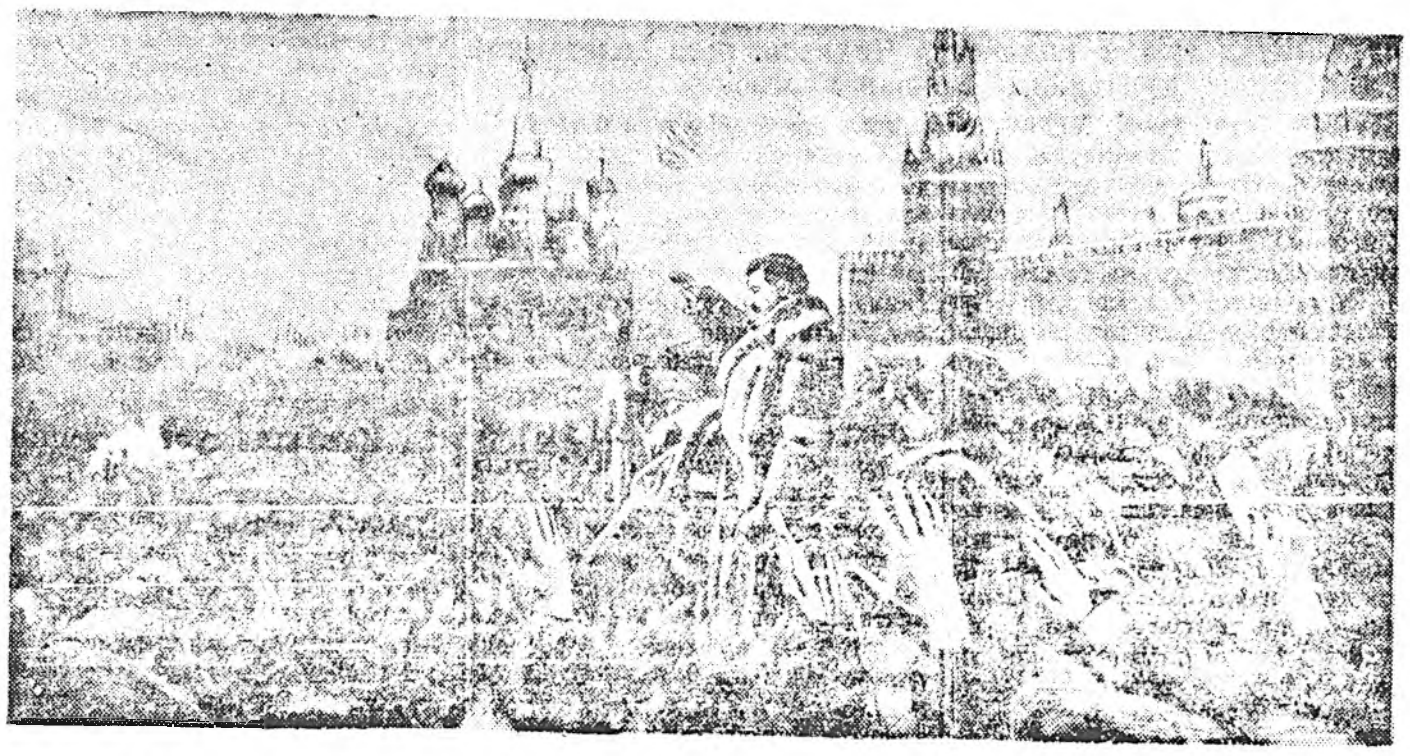
Манай уран зохеолшод, театр ба киногой драматургнууд өөрынгөө зохеолнуудые бэшэхэдээ вождиин дүрсэ образые харуулха гэжэ нэгэнтэ бэшэ оролдоһон байха юм.

„Вождьтой уулзалганууд" гэжэ гайхалтай номой нюурнууд дээрэһээ агуувхэ хүнэй дүрсэ шарай хадаа энгэй советскэ хүнүүдэй—хүдэлмэришэдэй, колхознигуудай интеллигентнэ ажал-ябуулагшадай—нюдэндэ ямараар харагдажа хадуугдаһан байгааб, тэрэл япзаа раа хаража байдаг.

Мүн советскэ кинематографиин мастернууд бага бэшээр хүдэлмэрилһэн байха юм. Ленин, Сталин тухай гаргаһан уран һайхан фильмнүүд хараашадта яһалаа һайхашаагдадаг. Тэдээндэ советскэ эрхим артистнууд хабаадалсаһан байна: Б. Щукин, М. Геловани, К. Мюффке, М. Штраух ба бусад. Гэбэшье, манай бүхы фильмнүүд—гансал ерээдүйн хүдэлмэринүүдэймнай бэлэдхэл болохо зүйлнүүд, гансал энэ агуувхэ ба олон самсаалта дүрсэ образуудые тайлбарилан элирүүлхэ гэһэн эхин оролдолгонууд болохо юм.

„Тангариг" гэжэ историко-революционно фильм зохеожо табиха гэһэн коллективэй урда бэрхэтэй бэ орео үүргэ табигдаһан байгаа.

Энэ фильм хорёод жэлэй событинуудые баггаана—тэдэнь агуувхэ Сталинай ленинскэ захяануудые нарин нангинаар сахижа, гүйсэдөөр бэелүүлхэб гэжэ тангариглаһан үдэрһөө эхилээд, Сталинай полководческо генеэр хүтэлбэрилэгдэһэн хүсэ ехэтэ Советскэ Армиин агуувхэ илалтануудай жэлээр дүүрэнэ.

„Тангариг" гэжэ фильмһээ нэгэ үзэгдэл

„Тангариг" гэжэ фильм бэлэдхэхэдэ, режиссер уранзохеолшо хоерой хоорондо тон нягта холбоо хэрэгтэй байһан юм. П. Павленко уранзохеолшотой хамтарһамни тон һайн байба. П. Павленко болбол хүнүүдэй абари зангые тон гүнзэгыгөөр ба дүрсэлэн харуулхадаа ехэ бэрхэ, геройнуудай сэдьхэлэй байдалые элирүүлһэн зүйлнүүдые олоходоо тон шадамар хүн юм. Энэ бэлигтэй уранзохеолшо „Тангаригай" сценариие зохеохо талаар угаа ехэ хүдэлмэри хэһэн байха юм. Нэгэ һанал бодолоор, нэгэ идеягээр урмашуулагдаһан манай бүхы коллектив ехэ эбтэйгээр хүдэлөөһэн. Сценэ, дүрсэ образ бүхэнөө нарин нягтаар боломжолжо, зарим бэлэн болоһон зүйлнүүдээ бүри һайн гэжэ тоолоһон юумэрээ һэлгэдэг һэмди. Энэ манай таарамжал бүхы хүдэлмэреэ дүүргэтэрнай нэгэтэшье эбдэрээгүй һэн.

Энэ фильмэ гурбан гол үе харуулагдана: партиина зэргэнүүдэй нэгэдэлэй түлөө, арадай нэгэдэлэй ба тэрэнэй политическэ забай зүб байхын түлөө тэмсэһэн жэлнүүд; тиигээд үргэн ехээрээ үзэгдөөгүй, баатарлиг янзын социализмын дэлгэрэнгы байгуулалтын үе—гурбан Сталинскэ табанжэлнүүдэй үе; эсэстээ советскэ арадай зүгһөө хархис харгы хүсэнүүдтэй тэмсэһэн, Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуувхэ дайнай үе

Сталинай дүрсэ шарайе аяар хорёод жэлэй турша соо үргэлжэлүүлэн харуулха! Ганса энэ бодол манай коллективые энэ темээ амжалтатай дүүргэжэ хүшэхүүхэ сээшэ гүбди гэжэ дахин дахин бодомжолхо ушартай болгоо һэн. Энэ фильм соо агуувхэ вождиин хүсэд дүүрэн, дэлгэр үргэн ба гүнзэгы дүрсэ образые харуулха хэрэгтэй байгаа, тиихэдээ тэрэнь үе бүхэндөө таараладаха еһогой гээшэ. Сталиние шэнэ дэлхэйн сэсэмэргэн байгуулагша, агуувхэ полководец, шэнэ стратеги, тактикые зохеогшо, фронт тыл хоерой илалтануудые эмхидхэгшэ байһан янзаарнь—хаана хаанаһаань тодоор харуулха тиимэ зүйлнүүдые олохо хэрэгтэй байба. Тэрэ зуураа мүн нүхэр Сталинай энгэй советскэ простой хүнүүдтэй уулзадаг уулзалгануудые харуулха еһотой һэн. Тон ехэ хүдэлмэритэй аад, хэдэн миллион хүнэй, бүхы дэлхэйн хуби заяа шиидхэжэ байһан аад, барангайнь анхаралтайгаар хөөрэлдэхэ саг олоно. Инаг эсэгэ шэнги уладуудай тухай һанаагаа зобоно, наука ба искусствын хүдэлмэрилэгшэдтэ үгөөрөө, хэрэгээр туһална, ажабайдалай ба ажахын бүхы талаар заабари үгэнэ.

Бүхы сагуудай ба бүхы арадуудай агуувхэнь болохо энэ хүнэй түхэл шарайе бодотоор харуулхын тула бидэ бүри нарин аргануудые бэдэржэ олохо еһотойбди. Энэ үүргые искусствын олон олон мастернууд хамгарһан оролдолго хэжэ гүйсэдхэхэ еһотой. Бидэ барандаа энэ хүдэлмэридэ хабаадалсахые хүндэтэ ба арюун уялгамнай гэжэ тоолохобди. Мүнөө хэзээд байһандаа нэмэри болохоор шэнэ юумэ олохые саг үргэлжэ эрмэлзэжэ байха еһотойбди.

Советскэ олон художнигууд нэгэтэ бэшэ нүхэр Сталинтай уулзадаг байгаа, тиихэдээ тэрээнтэй хөөрэлдөө, тэрээнэй дуу абяае шагнаа, нюдэнүүдыень, инаг зөөлэн энеэбхилэлыень хаража үзөө. мэндэшэлхэдээ тэрээнэй гарыень барьа гээшэ. Теэд тэрээнэй үгэнүүдэй простойдонь—олон зуун жэлнүүдэй сэсэмэргэн, нюдэнүүдтэнь—гениин гэрэл, тэрээнэй гарнуудай зангалтада—намдуу найдабари, тэрээнэй хандалгада—агуувхэ хүнэй простой зан байдаг.

Энэ простой зангайнь агуувхые хайшан гэжэ искусстводэ харуулха ёһотойб?

Философой бодолоор мүнөө үеын байдалай, классуул, обществонууд ба гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаануудай бүхы орёо эрхыень хуу мэдэһэн, агуувхэ идеянууд ба историие залан ябуулха хүсые абажа ябадаг хүн—энэ манай урда байна. Тэрэ таанартай намдуугаар ба бодомжотойгоор хөөрэлдэнэ, харин тэрээнэй гадаада түхэл шарайда ямаршье юрэбүсын тэмдэг үгы. Харахада ямаршье советскэ хүнһөө—хүдэлмэришэнһөө, колхознигһоо, эрдэмтэнһээ, уранзураашаһаа—юугээрээшье илгаагүй шэнги; хүн бүхэндэмнай тэрэ халаа ойро дүтэ, ойлгосотой, түрэл гээшэ. Хэды тиимэшье һаань, Сталиние зураһан портредүүдэй нэгыеншье эрхим һайн гэжэ тоолохоор бэшэ энэ хэлэһыемни искусствын талаар минии нүхэд уушалаг. Тэрээнэй нюдэдэй урин лулаан ялалзаае, энеэбхилэлэйнь дура буляама зохидые, мэргэн хурса үгэнүүдэйнь дадда ба гүнзэгы юморые уранзур ашадай хэниинь шье харуулжа шадагүй.

Художнигуудта өөһэдтэнь мэдэгдээгүй нюуса юумэ искусстводэ бии, тэрэ хадаа мрамор шулууе гү, али полотное гэнтэ эмиды шэнги болгожорхидог штрихэй нюуса мүн юм. Энэ нюусые мэдэжэ абаха арга зэмынь хадаа художнигой юумэ ажаглан обеорлог шадал, харуулха гэһэн дүрсэ образтань хамаатай юумэ бүхэндэ—хубиин үмсэ байдалай жэжэ зүйлнүүдһөө эхилээд гүрэнэй ажал ябуулганууд хүртэр юумэнүүдтэ барандань—бодомжотойгоор ба анхаралтайгаар хандаха ябадал мүн болоно.

Энэ нюусын зарим зүйлнүүдые галаада түхэл шарайень адляар харуулха бэшэ, харин дүрсэ образай дотоодо шанарыень элирүүлэн харуулха ёһые урданай эрхим мастернууд мэдэдэг һэн, тиихэлээрээ тэдэнэр мүнөө хүртэр эрхимэй эрхим зандаа үлэһэн зохеолнуудые үгэһэн байха зуураа тэдэ зохеолнуудаараа өөрынгөө сагай гайхамшагта хүнүүдэй дүрсэ образуудые тон хүсэтэйгөөр ба гүнзэгыгөөр харуулһан байха юм.

Художник хүндэ арадай зохёолнууд тон ехэ юумэ үгэдэг, юуб гэхэдэ арад болбол манай оронии эрхэ сүлөөдэ, амар жаргалда ба илалтада хүргэһэн, инаг дуратай хүндөө тон үнэн зүрхэнһөө һайшааһан үгэеэ хайрлуулна.

Урданай художнигуудай опыт, мүн шэнэ сагай ба мүнөөнэй эрхим мастернуудай опыт, тиигээд арадай зохеолой эгээ эрхим жэшээнүүд гээшэ бидэнние хамагай шухала юумэдэ: агуувхэ хүнэй галаада түхэл шарайень тон тобшоор харуулха, харин дотоодо шэнжэ шанарыень тон эли тодоор ба тон гүнзэгыгөөр харуулха хэрэгтэ бүхы шадабаряа зорюулха еһотой гэжэ һургана.

Иимэ һүртэй агуувхэ дүрсэ образые харуулха гэһэн зорилго энээнһээ урда нэгэшье художнигой урда байгаагүй, харин гансал Советүүдэйороной художнигуудай урда иимэ хүндэтэй ба харюусалгатай үүргэ табигданхай! Юуб гэхэдэ, хёрхо хурса нюдөөрөө ерээдүйн зуун жэлнүүдые нэбтэ хараһан, олон миллион хүнүүдэй ажабайдалые шэнээр эмхидхэжэ табиһан, дэлхэй дээрэ амар жаргалые зохеон байгуулжа байһан—иимэ агуувхэ хүнтэй нэгэ сагта гансал бидэнэр ажаһуунабди. Бидэнэр бүхы дэлхэйн гениие урдаа хаража байнабди. Тэрээнэй нэрэ хадаа Сталин мүн.

Согсолон хамтадхаха шадалаараа эгээ эрхим искусство болохо киногойшье хүсөөр агуувхэ Сталинай дүрсэ образые харуулха гэһэн манай бүхы оролдолгонууд эрхим гэжэ тоологдохо аргагүй Энэ хүртэр манай экран дээрэ гараһан зохеолнууд хадаа энэ агуувхэ дүрсэ образой тусхай зүйлнүүдынь гээшэ гэхэдэ болоно.

Гэбэшье, бидэ дамжаггүй мэдэнэбди: арадай дундаһаа бодожо художник гараха, харин тэрэл энэ ехэ үүргые дүүргэжэ шадаха. Тиимэ художник заабол гаража ерэхэ, юуб гэхэдэ тэрээнние манай саг, манай зохеон байгуулгын дүнэтэ оролдолгонууд хүмүүжүүлхэ. Манай бэлэдхэлэй оролдолгонууд тэрээндэ тэжээл боложо үгэхэ, тэрээнэй бүхэдэлхэйн искусствын эрхим дээжые зохеон бүтээхэдэнь идхаһан шалтагаанууд боложо үгэхэ. Харин энэ бэлэдхэлэй хүдэлмэрие манай бүхы художнигууд, скульпторнууд, уран зураашад, поэдүүд, музыкантнууд, драматургнууд, актернууд ба режиссернууд саг үргэлжэ ябуулха еһотой, юуб гэхэдэ энэ хэрэг-мүнөө сагай искусствын шухалын шухала үүргэ мүн. Эрхим һайн зохеолой хүсөөр бидэ хүн түрэлтэндэ агуувхэ Сталинай үеын гайхамшагта жаргалтай үдэрнүүд тухай хөөрэжэ үгэхэбди. Энэ хадаа, үнэн дээ, „Тангариг" гэжэ фильмын темэнь мүн юм.

М. ЧИАУРЕЛИ.

Консультаци

Хүдөө ажахыда холбогдохо хуулиин зарим асуудалнууд

Республикын прокуратура ба бэшэшье газарнуудта ерэжэ байгаа бэшэгүүдые үзэхэдэ, Улаан Армиин албанһаа табигдажа ерээд, аймагай ба хүдөөгэй зарим эмхи зургаануудые мүн зарим колхозуудые удари даха хүдэлмэридэ шэнээр орогшод хадаа өөһэдынгөө практическа хүдэлмэри дээрэ хуулиин зарим асуудалнуудые шиидхэхэдээ бэрхэшээлнүүдтэй дайралдаха, тэрээнһээ боложо хуули эбдэхэ ябадалнууд нэгэнтэ бэшэ үзэгдэнэ.

Советскэ хуулиие зүбөөр баримталан сахиха ябадалдань тэдэ нүхэдтэ туһалхын зорилгоор, хүдөө ажахыда хамаадаха хуулиин зарим асуудалнуудые тодорхойлоё.

АСУУДАЛ: **нютагай эмхи зургаанууд колхозой зөөри хогшолдо мэдээрхэн захирха эрхэтэй гү?**

ХАРЮУ: Үгы, эрхэгүй. Сомоной советтэшье, аймгүйсэдкомдошье, нютагай бэшэ бэшэ эмхи зургаануудташье болон албан тушаалтандашье тиимэ эрхэ хууляар олгогдоогүй. Харин СССР-эй СНК ба ЦИК-эй 1932 оной июлиин 25-ай тогтоолой еһоор гаргаһан РСФСР-эй СНК ба ЦИК-эй 1932 оной ноябриин 10-ай тогтоолоор дээрэ нэрлэгдэһэн эмхи зургаануудта колхозой эд хогшол, адууһа мал, продукци болон мүнгэн зөөриие мэдээрхэн захирха ябадал уголовно харюусалгатайгаар хоригдонхой, юуб гэбэл колхозой Уставай еһоор хадаа **колхозно зөөри хогшолые гансал колхознигууд өөһэдөө, хамтынгаа сулаагаар дамжуулан, мэдэжэ захирха эрхэтэй...»**

АСУУДАЛ: **колхозой түрүүлэгшэ ямар ямар уялга үүргэтэйб?**

ХАРЮУ: хүдөө ажахын артелиин Уставай 22-дохи статьягай еһоор колхозой түрүүлэгшэ болбол **артелиин ажалай оперативна ударидалгые ба абтаһан шиидхэбэринүүдэй гүйсэдхэлые хинан шалгаха ябадалые бэелүүлжэ байха болоно.**

Энээниие тайлбарилбал, колхозой түрүүлэгшэ болбол гүрэнэй, албан газарнуудай ба олониитын эмхи зургаануудай үмэнэ колхозой түлөөлэгшэ гээшэ, Уставай заабариие хазагайруулангүйгөөр, колхозой зүгһөө договорнуудые ба абалсаха, үгэлсэхэ хэлсээнүүдые баталдаг, мүнгэнэй документнүүдтэ гараа табидаг, Уставай ба колхознигуудай хамтын суглаанай шиидхэбэринүүдэй еһоор колхозой зөөри хогшолые мэдэн захирдаг байха, мүн тэрэшэлэн бригадануудай, фермэнүүдэй ажалые заабарилан ябуулжа ба хинан шалгажа байдаг байха, колхозой дотоодын бусад эмхидхэлэй ажалнуудые ябуулдаг байха еһотой.

АСУУДАЛ: **колхозуудай газарые абажа болохо гү?**

ХАРЮУ: Сталинскэ Конституци соо **«колхозуудай эдлэжэ байгаа газар болбол тэдээндэ үнэ түлбэригүйгөөр ба болзор хугсаагүйгөөр гэхэ гү, ондоогоор хэлэбэл хэтэ мүнхэдөө эдлэхээр үгтэнэ»** гэжэ бэшэгдэнхэй. Иимэ дээрэһээ колхозой газарые абажа болохогүй. Гэбэшье, хэрбээ нэн шухала хэрэг тохёолдоо хадань, СССР-эй СНК-гэй 1938 оной июниин 2-ой тогтоолой еһоор **колхозуудай зарим хэһэг газар гүрэнэй хэрэглэлдэ үгтэжэ болохо юм, тиихэдээ гансал ССР Союзай Министрнүүдэй Соведээр ба колхознигуудай өөһэдэйнь зүбшөөрэлтэйгөөр үгтэхэ байна.** Ондоо али нэгэн эмхи зургаанууд колхозой газарые абаха эрхэгүй юм.

АСУУДАЛ: **гэр бууса шадарай хэһэг газартай байха талаар колхознигууд ямар эрхэтэйб?**

ХАРЮУ: колхозой айл бүхэн гэр бууса шадараа өөрын мэдэлэй хэһэг газартай байжа болохо юм, харин тэрэнь артелиин Уставай 2-хи статья соо тогтоогдоһон хэмжээһээ дээшэ байхагүй.

СССР-эй СНК-гэй ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй 1939 оной майн 27-ой тогтоолой еһоор, **«колхозуудай ниитын газарһаа таһа татажа, колхознигуудай үмсын ажахыда үгэхэ гэһэн али бүхы һэдэлгэ.** тэрэшэлэн гэр бууса шадарай хэһэг газарые хүдөө ажахын артелиин Устав соо заагдаһан хэмжээһээ али болохоор ехэдхэлгэ» хадаа уголовно гэмтэ хэрэг гэжэ тоологдохо ба иимэ гэмтэ хэрэг хэһэн үмсыншье, албан тушаалтайшье нюурнууд толгойн харюусалгада хабаадуулагдаха, тиихэ зуураа гэр бууса шадарай хэһэг газарнуудайнь зохихо хэмжээһээ үлүү байһан хубииень хуулиин еһоор таһалан абтаха байна.

АСУУДАЛ: **колхозой айл болбол хэды шэнээн малтай байха эрхэтэйб?**

ХАРЮУ: колхозой айл (ондоогоор хэлэбэл, колхознигой ажахы) бүхэн өөрынгөө үмсын хэрэглэлдэ артелиин Уставай 5-дахи статья соо харагдаһан хэмжээнэй тооной ашаг шэмэтэ малтай байжа болоно.

Колхознигуудай зүгһөө уставна нормоһоо дээшэ малтай байха ябадал хадаа энэ Уставые ба советскэ хуулиие бүдүүлигээр эбдэһэн хэрэг боложо, эбдэгшэдынь зохихо харюусалгада хабаадуулагдаха еһотой.

АСУУДАЛ: **Адуу моридые хамгаалха талаар колхознигууд ямар харюусалгатайб?**

ХАРЮУ: «1945 ондо колхозууд ба совхозуудта малажалые үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб тухай» тогтоол соогоо СССР-эй СНК ба ВКП(б)-гэй ЦК хадаа колхозуудта иигэжэ зүбшөөн зааһан байгаа: «Адуу моридто хайша хэрэг хандаһан дээрэһээ тэдэниие турааһан, шархатуулжа гэмтээһэн, гүүдүүдые унага хаяулһан колхознигуудһаа тэдэнэрэй олоһон бүхы ажалта үдэрнүүдэйнь 5-һаа 10 хүртэр процентынь **дараха»,** хэрбээ хайша хэрэг хандаһан дээрэһээнь боложо моринной унааһаа гараа һаань гү, али үхөө һаань гэмтэнүүдынь СССР-эй СНК ба ЦИК-эй 1932 оной декабриин 7-ой тогтоолой еһоор **уголовно харюусалгада хабаадуулагдажа, материальна гарзыень** тэдэнэрһээ, тэрэ моринойнь үные бэлэдхэлэй үнөөр бодожо гурба дабхарлаад, **нэхэжэ** абтаха болоно.

АСУУДАЛ: **Ажалта үдэрнүүдэй минимумые оложо шадаагүй колхознигууд ямар харюусалгатайб?**

ХАРЮУ: СССР-эй СНК ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй 1942 оной апрелиин 13-ай тогтоолоор тогтоогдоһоной еһоор, манай республикын хүдэлмэриин шадалтай колхознигууд жэлдэ **120 ажалта үдэрэй уялгата минимумые** олохо зэргэтэй, энээн сооһоо түрүүшын хухасаа соо, январиин 1-һээ июниин 15 хүртэр 30 ажалта үдэрһөө доошо бэшые, хоердохи хухасаа соо, июниин 15-һаа августын 15 хүртэр—30, гурбадахи хухасаа соо, августын 15-һаа октябриин 15 хүртэр—40, дүрбэдэхи хухасаа соо, октябриин 15-һаа декабриин 15 хүртэр 20 ажалта үдэрһөө доошо бэшые олохо зэргэтэй. Дээрэ хэлэгдэһэн тоото ажалта үдэрнүүдые хүндэтэ шалтагаангүйгөөр хухасаа бүридэнь олоогүй гэмтэ нюурнууд сүүдэй харюусалгада хабаадуулагдаха болоно. Иимэ колхознигуудай хэрэгүүдые сүүдтэ үгөөгүй колхозой түрүүлэгшэд ба бригадирнууд хадаа хуули эбдэһэнэй түлөө өөһэдөө уголовно харюусалгада хабаадуулагдаха болоно. Жэлэй турша соо олохо еһотой ажалта үдэрнүүдэй уялгата минимумые олоогүй колхознигууд сүүдэй харюусалгые хүлеэхэһээ гадна, колхозһоо гаргагдаһанда тоологдохо, гэр бууса шадарайнгаа хэһэг газарһаа хаһагдаха ба гүрэнэй уялгатай тушаалгануудые үмсын ажалтандал адляар тушааха болоно.

В. КРЫЛОВ, юстициин ахалагша советник.

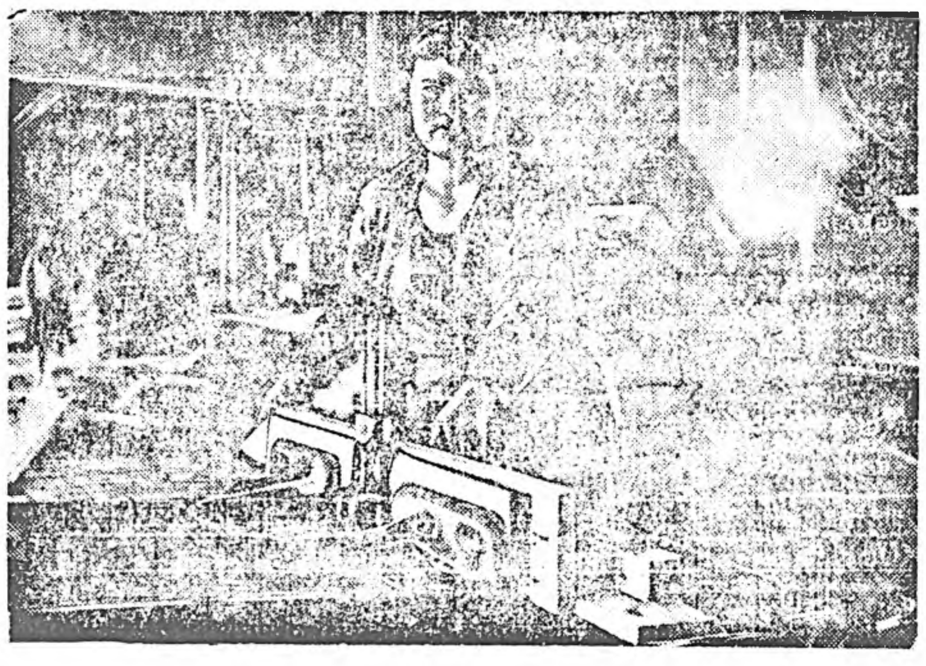
346.000 түхэригэй шүүбэри

Сталинскэ табанжэлнүүдэй үдэрнүүдтэ, илангаяа Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуувхэ дайнай жэлнүүдтэ манай советскэ арад болбол гүрэнэй урьһаламжые захижа, Эхэ орондоо айхабтар ехэ туһаламжа үзүүлһэн байна. Гэхэтэй хамта, урьһаламжа захигшад хадаа өөһэдтөөшье ехэхэн олзо оруулһан байнад.

Улан-Удэ городой № 301 гүрэнэй нөөсэлгын касса болбол энэ оной гансахан июль һара соо элдэб янзын урьһаламжаар 346.000 түхэригэй шүүбэри түлэһэн байха юм. Мүн тэрэшэлэн урьһаламжа захигшадта август һара соо 318 мянган түхэригэй шүүбэри үгтэбэ.

Урьһаламжа захигшадта **тэдэнэрэй** шүүһэн шүүбэриие үгэхэ ябадал үргэлжэлһөөр. Һаяхан Улаан Армида алба хэжэ байһан майор нүхэр Г. С. Загородский болбол Гүрэнэй Сэрэгэй хоердохи урьһаламжаар 10.000 түхэриг шүүһэн байха юм. Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой член нүхэр Д. С. Дамжаев гэгшэ «Дүрбэдэхи Сэрэгэй урьһаламжаар» 5.000 түхэриг шүүгээ. Улан-Удэ городой гэрэй эзэн эхэнэр нүхэр Е. Х. Дементьева гэгшэ «1942 оной сэрэгэй урьһаламжаар» 5.000 түхэриг шүүһэн байна.

Ц. ЦЫДЫПОВ.

Улан-Удын мебельнэ фабрикада арад зоной ажабайдалда эгээл ехэ хэрэгтэй элдэб мебельнүүд элбэг ехээр ба эрхим шанартайгаар хэгдэнэ. Эдэ бүхы зүйлнүүдые hайханаар ба эрхим шанартайгаар хэдэг стахановецуудай тоо үдэр ерэхэ дутам олошорно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Тус фабрикын түрүү фрезеровшик август hарынгаа даалгабарие 188 процент дүүргэhэн нүхэр А. Борисова байна.

И. Красавцевай фото.

МҮНГЭНЭЙ ОРОЛТЫН ТҮСЭБЫЕ ДҮҮРГЭХЭ

Республикын городууд ба аймагуудай финансова таhагууд, 1946 оной гурбадахи кварталда мүнгэнэй оролтын түсэбые гүйсэд хэхын түлөө тэмсэл муугаар ябуулжа байна.

Энэ оной сентябриин 1-дэ, республика дотор налог ба түлбэриин оролто—49 процент, тэрэ тоодо хүдөө ажахын налогууд оройдоо 22 процент, страховой түлбэри—44 процент, нөөсэлгын кассада оролто—59 процент гүйсэдхэгдэhэн ба гүрэнэй олзын оролтонууд 64 процент дүүргэгдээд байна.

Гурбадахи кварталай hүүлшын hара болохо сентябрь hарын түрүүшэдэ энэ тасаагүй үнжэгай ябадалые түргэдхэжэ, мүнгэнэй оролтын түсэбые заата заагүй дүүргэхэ шухала.

Сахарна заводой барилга дээрэ

Бичурын сахарна заводой барилга үшөө 1942 оной август hарада эхилhэн байгаа. Энэ завод хадаа түргэн темптэйгээр баригдажа, сезонай ургасые 1943 ондо боловсоруулжа эхилхэ байhан аад, мүнөө хүртэр энэ хүдэлмэрөө эхилээгүй байжа юм. Республикын ба центральна эмхи зургаануудай зүгhөө хэды туhаламжа абажа байбашье hаа, энэ заводой хүтэлбэрилэгшэдэй имагта обор нобшоор хүдэлмэрилдэг дээрэhээ тус завод мүнөө хүртэр хүсэд ашаглалгада оруулагдаагүй байhаар.

Энээнэй урда тээ заводой хүтэлбэрилэгшэд байhан, мүн мүнөөнэйшье хүтэлбэрилэгшэд болохо заводой директор нүхэр Забелло ба парторганизациин секретарь Армянинов гэгшэд даалгабарита тушаалнуудтаа харюусалгагүйгөөр хандажа, хүдэлмэришэдэй эдээ хоол ба ажаhуудалые hайжаруулха, тэдэнэй дунда агитационно-ойлгуулламжын хүдэлмэри үргэнөөр эрхилжэ, социалистическэ мүрысөөе хэдэргүй дэлгэрэнэнь, энэ заводой барилгын хүдэлмэри мүн ө хүртэр дүүрээгүй байшоо. Гэхэ зуура, гүрэнэй зүгhөө hомологдоhон мүнгэн зөөрие тон ехээр гаргашалhан байба.

Имиhээ республиканска хүтэлбэрилхы органууд хэмжээ абахань шухала.

А. ЮМСУНОВ.

Дүүрэн хүсөөрынь ашаглаха

Кяхтын гутал оёдог фабрика бии бүхы хүсөөрөө ашаглагдахаар бэлэдхэгдэжэ байна. Августын эхеэр дүүрэн хүсөөрөө хүдэлмэрилжэ эхилhэн цехүүд 80 мянган түхэригэй гуталнуудые оёжо гаргаба. Фабрикын хүдэлмэришэдэй дунда социалистическэ мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдээ.

Мүрысөөнэй түрүүшүүл, залуу мастернууд Юрий Мазирин, Василий Агафонов гэгшэд үдэрэйнгө нормые hайн шанартайгаар үлүүлэн дүүргэнэ.

Үйлэдбэриин үндэр бүтээсэ

Паровозо-бүтээлгын заводой цехүүд сталинска шэнэ табанжэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөөнэй эршые үдэр бүри үргэдхэжэ байна. Паровозно-механическа цехын токарь Зарубина гэгшэ халаан соогоо гурбан нормо үгэбэ. Энээнтэй мүрысэhэн токарьнууд Черных ба Маркина гэгшэд үдэрэйнгөө даалгабарие 200-250 процент хүртэр дүүргэнэд.

Парижска Амгалан тайбанай конференци дэ

Венгридэ хамаатай политическэ ба территориальна асуудалнууд тушаа комиссида Чехословацка делегациин дурадхалые зүбшэн хэлсэбэ

ПАРИЖ, сентябриин 12. (ТАСС-эй спецкорр.). Венгридэ хамаатай политическэ ба территориальна асуудал тушаа комиссида Венгритэй хэгдэжэ эб найрамдалай договорой проектын түрүүшын статьянуудые хаража байна. Түрүүшынгээ заседани дээрэ тус комисси болбол Братиславиин оршон до венгро-чехословацка хилые нэгэ бага заhажа табиха тухай чехословацка делегациин дурадхалые зүбшэн хэлсэhэн байгаа. Өөрынгөө дурадхалые үндэhэлжэ, Чехословакиин түлөөлэгшэ Клементис гэгшэ территориальна эрилтэнүүдэй табигдаhан тухай энэ хэлэгдэжэ байна бэшэ, харин Словакиин столица-Братиславада угаа шухала удхатай байhан хадань, хилые нэгэ бага hэлгүүлхэ тухай харгэ гараад байна гэжэ хэлэбэ.

Чехословакиин эрижэ байhан районие үгэе гэйбал Дунай мүрэнэй баруун эрье дээрэ тус городой хүгжэхэ арга олгохо юм. Энэ хадаа Братиславиин мүнөө хүгжэжэ шадаха газарынь болоно. Хамта 5523 хүн зонтой табан бишихан венгерскэ hүүриин газарнууд тухай хэлэгдэжэ гэээшэ, тиихэдэ тэдэ зоной 75 процентнь славянууд байха юм. Энэ район Венгридэ экономическа талаар балай ехэ удхатай бэшэ байна гэбэл: тэндэ ямаршье ажаүйлэдбэри байхагүй.

Чехословацка делегацинсе Югославиин ба Украиныи делегадууд зүбшөөн дэмжэжэ, энэ Чехословакиин эрилтэ гээшэ хүсэд үндэhэтэй байна гэжэ зааhан байгаа. Советскэ Союзай делегат К. Новиков болбол Чехословаки болон Венгриин хоорондохи харилсаанда хамаадаха зарим асуудалнуудые тааруулжа шиидхэхэ эрхэтэ советскэ делегаци үнэхөөрөө hайн hанажа хандана гээд мэдүүлбэ. Тиимэ асуудалнуудай нэгэниинь хадаа, Братиславиин оршондо хилые нэгэ бага заhажа табиха ябадал болоно.

США-гэй түлөөлэгшэ болбол Чехословацка делегациин олон баримтануудые тухай анхаралха табихаар байна гэжэ сэхэрүүнь хэлэhэн аад, энэ хилые бага зэргэ заhажа табиха тухай асуудалые Чехословакиhаа 200 мянган венгрнүүдые нүүлгэхэ гэhэн айхабтар ехэ политическэ проблемэтэй холбоhон байха юм. Эдэ хоёр асуудалнуудые нэгэн доро харагдажа үзэгдэхэ ёhотой гээд эрибэ. Тиигэжэ байтараа Чехословакиhаа венгрнүүдые нүүлгэхэ тухай хэлэлхэдэ американска делегаци гээшэ тиимэ нүүлгэлтэ хэхэ тухай статьые договорт оруулха ябадалые бурууушааба гэбэ.

СССР-эй болон Чехословакиин түлөөлэгшэд хадаа хоорондоо холбогдоогүй эдэ хоёр асуудалнуудые комиссида нэгэн доро хаража үзэх гэжэ бурууушааhан байгаа. Үн удаан буляалдаата хэлсээнэй болоhон hүүлээр подкомитет байгуулагдажа, венгро-чехословацка хилые нэгэ бага hэлгэжэ табиха тухай чехословацка дурадхалые хаража үзэхыень тэрээндэ дэаалгаба. Энэ подкомитет үсэгэлдэр хүдэлмэридөө эхилжэ ороhон байна.

Австралийска заhабаринууд дахяад болюулагдаба

Энээнэй урда тээ хэлсэгдэhэн австралийска заhабаринуудые дахяад зүбшэн хэлсэхэ ябадалда комиссиин мүнөөдэрэй заседани бүхы сагаа барhан байна. Эдэ заhабаринууд бусад комиссинуудташье бага бэшэ сагыень баража үни удаан буляалдаата хэлсээнүүдые гаргаhанайнгаа hүүлээр болюулагдаhан байха юм. Австралийска заhабари гээшэ Венгриин бүрин эрхые дайраха гэhэн удхатай байhан тухай мүнөөдэрэй заседани дээрэ СССР-эй ба Белоруссии делегадуудай дахяад эли тодосргэршэлжэ харуулhанайнь hүүлээр австралийска делегат тэдэ заhабаринуудайнгаа нэгыень бусааж абахаар зүбшөөбэ. Зүгөөр, австралийска делегаци болбол ямар нэгэч территориие абаhан гүрэн хадаа тэндэхи хүн зондо үндэhэн эрхэнүүдые олгожо хангаха тушаа хэмжээ абаха ёhотой гэhэн тусхай пунктые абхуулха гэжэ баадхаhан байгаа. Энэ дурадхал хадаа ондоо нациин үсөөн зоной эрхы аршалха хэрэгтэ ямаршье туhа хэхэгүй байнабшуу. Венгридэ хамаадах эб найрамдалай договорой проект соо юун гэжэ хэлэгдэhэн байгааб гэхэдэ: 1940 оной венскэ арбитражай ёhоор, Чехословакиhаа буляагдажа Венгридэ үгтэhэн аад, мүнөө болоходо хуулита эзэндээ бусаагдахаа байhан тэрэ газар тухай хэлэгдэжэ байнабшуу. Иимэ дурадхалай зорилгонь юу байнаб гэхэдэ: союзна демократическа Чехословаки гээшэ гүрэн соох өөhэдынгөө граждананиинуудта тэгш эрхэ олгожо шадахагүй юм гэhэ хэбэртэй hаналые диилдэhэн оронд ойлгуулха hанаатай гээшэ. Тиимэ дурадхал абаад байгаа юм hаа, урдань дайсан байhан оронуудта реакционно этэгээдүүдые баясуулха, шалгалта хэхэмнай гэhэн буруу hаналые эдэ оронуудта бүри ехэ болгохо байна. Энэ ушар байдал тухай Чехословакиин ба Югославиин делегадууд хэлэбэ.

Чехословакиин түлөөлэгшэ болбол австралийска дурадхалда дураа гутаад, тэрэ дурадхал хадаа Чехословакиин таhаршагүй хуби болохо газар тухай хэлэгдэжэ байhан хойноо Чехословаки тушаа эбгүй муугаа хандаха гэhэн ябадал гээшэ гэжэ хараха байнаб гэбэ. Чехословацка делегациин үмэнэhөө тэрэ делегат болбол австралийска заhабарие саашадаа зүбшэжэ хэлсэнгүйгөөр болюулхые дурадхаhан байгаа. Советскэ Союзай түлөөлэгшэ Чехословацка делегациие мүн лэ зүбшөөжэ дэмжэhэн байна.

Английска делегат хадаа австралийска заhабарие зүбшэн хэлсэлгые хойшолуулха гээд дурадхаба. Тэрэниие США-гэй ба Австралиин делегадууд зүбшөөн дэмжэhэн байха юм. Австралийска түлөөлэгшэ Стерлинг гэгшэ өөрынгөө оруулhан дурадхалнууд соо худхашоод байhан хадагэрэнэй заhабари гээшэ нэмэжэ үгтэхөө гү, али бусаагдахаа байhан территоридо хабаадаха байhыень хүсэд ойлгохогүй байшоо. «Экспертнүүдтэй зүбшэжэ үзэхэмни» гээд тэрэ делегат хэлээ hэн.

Австралийска дурадхалые хэлсэлгые заашье хойшолуулхогүй байhан тухай СССР ба Чехословакиин түлөөлэгшэд эрилтэ үгэ хэлэбэ. Голосовани болоод тэрэнь болюулагдаба.

Дам саашаа буляалдаата болоhоной hүүлээр австралийска заhабари гээшэшье оройдоо болиулагдаhан байна. Тэрэнэй түлөө австралийска делегаци голосовалhан байгаа.

Италиин түлэхэ репарацинууд тухай асуудал зүбшэн хэлсэлгэ

ПАРИЖ, сентябриин 12 (ТАСС-эй спецкорр). Италида хамаатай экономическа асуудалнууд тушаа комиссида итальянска правительствода репарацинуудай эрилтэнүүдые табяадүй байhан гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд үгэ хэлэбэ. Канадын, Урда-Африканска Союзай, Индиин, Австралиин ба Хитадай делегадуудай хэлэhэн үгэнь дан юрэнхы удхатай байшоо. Эдэ ораторнуудай олонхинь хадаа Итали тушаа энэрхы сэдьхэлтэйгээр хандахые уряалhан байна. Тиигэжэ байтараа тэдэнэр манай правительствонууд хадаа Италида табигдаха «сэрэгэй эрилтэнүүд» гэдэгые хангахын тулада, өөhэдынгөө орон нютагуудта бии байhан итальянска зөөри зөөшые эб найрамдалай договорой проектнүүдэй 69-дэхи статьягай ёhоор «абаха, түлүүлхэ гү, али усадхаха эрхэтэй байха юм гээд хэлэбэ.

Америкын Холбоото Штадууда түлөөлэгшэ дэлгэрэнгы үгэ хэлэhэ байна. Тэрэнэй хэлэhэн үгэ хадаа итальянска правительствые үмөөрхэ байhанаа харуулха гэhэн сэдэлтэй байба. США-гэй сэрэгшэ гашань минии тоолоходо, 33 миллиард доллар болохо юм, тэрэнhаа 25 миллиардhь Италида сэрэгэй компаниие мүнгөөр ябадалда гараhан байгаа. США-гэй правительство Италиhаа репараци эрихэгүй байна гэжэ американска делегат мэдүүлhэн. Зүгөөр итальянска эзэмдэhэн хохидоhон гүрэнүүдтэ репарацинуудые түлэхэ ябадалые оройдонь болюулха гэжэ арсахын аргагүй байба. США-гэй түлөөлэгшэ болбол гүрэнүүдэй репарацииhаа арсажа байhыень ойлгоноб гээд. Тиихэдэ, США-гэй газар сэрэгүүдээр эзэмдэгдээгүй американска экономико гээшэ дайнай үрэгhөө хохидоогүй байхаhаа гадна, харин эдэ бүхы жэлнүүдэй туршада нилээд амжалта туйлаhан шуу.

(*Ургэлжэлэл ын ьхожом*

АЮУЛГҮЙН СОВЕДТЭ

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 11. (ТАСС). Үсэгэлдэр Аюулгүйн Соведэй жаран табадахи заседани болошо, тэрээн дээрэ Украинска ССР-эй мэдүүлгые зүбшэн хэлсэжэ үргэлжэлүүлбэ.

Эгээн түрүүн Д. З. Мануильский үгэ хэлэжэ, Грециин байдалые мүшхэжэ үзэхэдэнь Аюулгүйн Соведтэ hаад түбэг ушаруулха гэhэн hэдэлгэнүүдтэ харюу үгэhэн байгаа.

Удаа тээнь үгэ хэлэhэн Бразилиин түл өлэгшэ Беллозо гэгшэ уласхоорондын амгалан тайбан байдал ба эб найрамдалда аюул ерүүлжэ байна гээд Украинын сэгнэлтэ үгэhэн ушарые Соведэй мүшхэжэ үзэхэ тухай Украинска мэдүүлгые болюулха гэhэн американска оролдолгые дүнгэлсэбэ.

Беллозо болбол Соведэй зүйлдэ байhан бусад асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ дурадхаба.

Тиигээд греческэ делегат Дендрамис гэгшэдэ үгэ үгтэжэ, тэрэ хадаа өөрынгөө хэлэhэн бодолдо үгэ соо греческэ монархистнуудые реакционернүүдые үмөөрэн демократическа хүсэнүүдтэ ороhон байха юм.

Удаа тээнь заседаниин түрүүлэгшэ Ланге гэгшын дурадхалаар Аюулгүйн Совет болбол сентябриин 11-эй үдэшэ болторгоо заседаниие хойшолуулаа.

Болгарида референдум болоhоной хуулита дүнгүүд

СОФИЯ, сентябриин 11. (ТАСС) Тодорхойлжо гаргаhанайгаа hүүлээр, дотоодын хэрэгүүдэй Министерство болбол Болгарида болоhон референдумэй результадууд тухай хуулита мэдээнүүдые мүнөөдэр тунхаглаба. Голосовалха эрхэтэй байhан 4 миллион мянган 642 хүнhөө референдумдэ 4 миллион 129 мянган хүн гэхэ гү, али 91,67 процент голосовалсаhан байна. Тэдэнhээ республикын түлөө 3 миллион 832 мянга 1 хүн гү, али процент голосовалhан байна. Монархиин түлөө 175 мянга үгтэбэ, тэрэнь 4,24 процент болохо байна. Хамта 122 мянган бюллетень үнэн бэшэ дээ логдобо.

ХОЁР ХАРГЫ

—Эндэ hуужа амарая,—гэжэ Долгоржаб Нимаева хэлээд, харгын хажууда байhан томо хүхэ шулуун дээрэ hуушаба. Шүүдэр хатажа, үглөөнэй манан дэгдэжэ байна. Хүхэ ногоон зүлгэ дээгүүр сагаа эреэн симментал үхэрнүүд, тобир тарган тугал бурууд бэлшэжэ ябанад. Алад саашань харахада арьягар-арьягар томо хаданууд харагдана. Зүүн тээгүүрынь Моностойн гүбөө заха үзүүргүй hуна-hунаhаар нюдэндэ хүсэгдэхөө болижо. баруун тээгүүрынь Хамбайн дабаан унжына.

Эдэ хоер хадын хоорондуур үеын үеhөө хойшо байhан хуушанай дардам харгы гарана. Энэ харгыгаар Чингис хаанай нүүдэлшэд hалхи шуурган шэнгеэр хатаргалдаhан байха юм; хэдэн зуун жэлэй турша соо наймаашадай жэн энэ харгыгаар Хитадhаа Росси, Россиhаа Хитад уруу бараа шэрэдэг байгаа; Петр I үедэ болоhон Кондратий Булавинай үймөөндэ хабаадагшад 1708 ондо энэ харгыгаар ябажа гараhан байгаа. hүүлээрынь эрэлхэг декабристнууд—ахадүүнэр Бестужевтэн, Тарсон гэгшэд болон бусад эрэлхэг баатар ород хүнүүд энэ харгыгаар ябаhан байха юм.

Энэ харгы тухай колхозой малшан үбгэн Цыренов гэгшэ ходо хөөрэдэг байгаа. Энэ хөөрөөнь Долгоржабай hанаа сэзжэндэ бүреэр хадуугдаhан байна. Долгоржаб энэ шулуун дээрэ мүнөө hүүхэдаа hэрюунээр hэбиээлэн байгаа хада ерэ, тэрэ хадын хабшал уруу сагаан мүнгэтан шууян шурьян урдажа байгаа голые харан байтараа, харгы дээрэ байжа байhан Сибжэйhээ асууна:

—Энэ хабшалай хоорондуур харагдажа байhан хадые харана гүш?

—Харана,—гэжэ Сибжэй Жалсараева харюусана,—тэрэ хада дээрэ үхибүүтэй эхэнэр бии юм гэжэ дуулагшал би...

—Энэшни Хатанай Уула гэжэ нэрэтэй юм гэхэ. Эртэ урда сагта ямар нэгэн ехэ нүгэлэй түлөө хаан хэдэн олон хүнүүдые Россиhаа энэ нютаг сүлэhэн юм ха. Тэдэнэй дунда нэгэн үхибүүтэй эхэнэр өөрынгөө hайн дураар ерэлсээ юм ха. Тэрэ эхэнэр энэ уула дээрэ гаража бурханда ехээр мүргэхэдэнь, бурхан мүргэлыень дуулахадаа, тэдэ хүнүүдыень хүлисэн табижа, хүнүүдэй дахин нүгэл хэхэгүйн тула тэрэ үхибүүтэй эхэнэрые үлөөhэн юм гэхэ. Тэрэ сагhаа хойшо энэ уулые Хатанай Уула гэжэ нэрлэhэн болоо юм ха.

—Яагаа айдаhа хүрэхөөр юм—гэнэ Сибжэй.

—Би энэ уула дээрэ гаража үзэhэн хүм, теэд ямаршье эхэнэр тэндэ үгы юм даа—гэжэ Долгоржаб хөөрэнэ.—Энэ хадаа нүхэртэеэ хамта сүлэлгэндэ ерэлсэhэн нэгэ декабристын эхэнэр тухай зохеоhон үльгэр юм аабза.

Үшөө саашань юун тухай хөөрэгшэ hааб гэжэ Сибжэй абяагүйхэн шагнаад hууна. Долгоржаб абяагүй болоод hууhанаа, гэнтэ хөөрэжэ эхилнэ:

—Сибжэй, ши залуу байнаш даа, ши тиимэ зоболонгой харгыгаар ябахагүй, харин хуби заяанай, мүнхэ жаргалай харгыгаар ябаха байнаш. Зай, энэ хөөрэлдөөгөө орхие даа. би шамтай ондоо юумэн тухай хөөрэлдэхөө hанаа hэм. Ши комсомолой член байнаш, би партиин член байнаб, бидэ хоерто тон ехэ хүдэлмэри даалгагдаад байна: hү hааха ба малаа тобир тарган байлгахын талаар эгээ hайн жэшээ харуулха ёhотой болоод байнабди гэжэ ойлгоно гүш?

—Ойлгоно..

—Ойлгоо hаа hайн лэ даа. Малаа hайнаар харууhалха гээшэ хэжэ байhан юрын хэрэг аад, зүгөөр харууhалжа байhан малдаа дуралха, тэдэнээ саг соонь уhалха ба эдеэллэхэ хэрэгтэй юм. Үнеэдээ hаахадаа, hүүлшынь hүн тоhо зөөхэй элбэгтэй байдаг гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй...

Хоер үеын хүнүүд—Сибжэй ба Долгоржаб гэгшэд 1946 оной хабар иигэжэ хөөрэлдэжэ байгаа бэлэй. Энэ хөөрэлдөөн Сибжэйн hанаа бодолдо мартагдашагүйгөөр хадуугдаа hэн.

1946 оной май hара хүйтэн ба hалхитай байбашье, Сибжэй Долгоржаб хоер үглөөнэй эртэнhээ эхилээд хадалан сабшалан дээрэ гаража, модо шулуугаа сэбэрлэжэ, хохир шэбхэ адхажа, hүүлээрынь уhалжа ороhон байна. Эдэ хоерой үүсхэлые бусад малшадань дэмжэжэ, сабшалан дээрэ хэдэн олон хүн хүдэлжэ эхилээ бэлэй.

Уланшьегүй малай түл абалга эхилбэ. Бүхэсоюзна хүдөө ажахын выставкэдэ хабаадалсаhан, дүй дүршэл hайнтай hаалишан Долгоржаб Нимаева үдэр hүнигүй үнеэдээ харууhаа, найман симменталска тугал бүрин-бүтэнөөр абаад, дулаахан ба сэбэр hаруул байрада оруулба. Үшөө дүрбэн үнеэн түрэхөөр хүлеэгдэжэ байба.

Нэгэтэ үдэшэлэн Сибжэй ехэ мэгдүү уухи-аахи болоhон юумэ Долгоржабта гүйжэ ерэбэ.

—Долгоржаб, ябаял, ехэ хэсүү юумэн болоод байна,—гэжэ Сибжэй дээрэ-дээрэhээнь хэлэжэ байба,—тугалынь гараад амилнагүй хэбтэнэл...

Долгоржаб ошожо, тугалайнь үргые заалажа баряад, нюрган дээрэнь хоер-гурба алигадаад эбаба. Тиихэдэнь тэрэ тугалынь хүлөө hаргануулжа, тархяа хүдэлгэбэ.

—Амидыл, энэмни амидыл!—гэжэ Сибжэй ехэ баяртайгаар хашхарна.

Сибжэйн баярлахагүйшье аргагүй юм. Арбан гурбадахи үнеэнhээ арбан гурбадахи тугалаа абажа байhан үень байгаа. Түлөө зуун процент тэнжээн абаха гээшэ юрын хэрэг бэшэбшуу.

Удангүй Долгоржабшье бүхы үнеэдээ түрүүлжэ, түлөө бүрин бүтэн абаба. Сибжэй Долгоржаб хоёрой амжалтаар бүхы фермэнь омгорхоно. Бэшэ үнеэшэдэнь эдэ хоёрой дүй дүршэлые hайхашаажа, бүгэдын шадабари болгожо, фермэнь бүхы дээрээ түрүү hуури эзэлhэн байха юм.

Сибжэй Долгоржаб хоёр hү hаалгынгаа түсэбые саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэдэг байжа, бүхы фермын hаалишад эдэ хоёрhоо жэшээ абажа, түсэбөө дүүргэдэггүй хүн үгы болохоhоо гадна, hаалишадай олонхинь үлүүлэн дүүргэдэг болоhон байна.

Үбhэ хуряалгын үе болобо. Сибжэй Долгоржаб хоёрой үүсхэлээр үндэргэhэн сабшалан бусад участогуудhаа гурба дахин үлүү үбhэ үгэбэ.

Гэбэшье, энэ болбол hанаагаа амарха баримта эдэндэ олгоногүй. Ерэхэ үбэл малай үбhэ тэжээл дуталдахаболоод байхадань, Сибжэй модоной набшаhа мүшэр суглуулха гэhэн дурадхал оруулжа, энэ үүсхэлые партийна ба комсомольско организацинууд халуунаар дэмжэжэ, бүхы hаалишадые энэ хүдэлмэридэ гаргаhан байха юм. Энэ болбол байгаалиин догшон байдалда добтолhон добтолго байжа, илалта амжалта түгэс дүүрэhэн байгаа. Эдэнэр ерэхэ үбэл гүйсэд хүрэхэ малай тэжээл фермэдээ бэлэдхэжэ шадаба.

Сибжэй июль hарынгаа hү hаалгын түсэбые 125 процент дүүргэжэ, шэнэ амжалта түйлаба. Комсомольско организаци болбол Сибжэйн энэ амжалта тухай суглаан дээрээ хэлсэжэ, тэрэнэй дүй дүршэлые бүгэдэниитын шадабари болгохо гэжэ шиидхэбэ. Улам hайнаар ба үшөө оролдосотойгоор хүдэлмэрилхэб гэжэ Сибжэй энэ суглаан дээрэ үгэ абаба.

Энэ үдэр болбол Сибжэйн наhан соо болоhон эгээ баяр жаргалай үдэр байгаа бэлэй. Энэ үдэшэтэн Сибжэй үетэнөөрөө Сэлэнгэ мүрэнэй эрье дээрэ ошожо, сэнгэн зугаалан байхадаа, мүнөөхи харгыгаа харахадаа Долгоржабай хэлэhэниие hанажа дотороо иигэжэ болоно:

—Минии харгы хадаа урдань энэ харгыгаар ябагшадай харгылал адли бэшэ байна даа, тэрэ үеын энэ харгы болбол гасалан зоболонгой харгы байгаа hаа, мүнөө энэ харгы жаргалта хүнүүдэй харгы болоо...

Мүнөө Сибжэй Жалсараева үе нүхэдтэйгөө хамта энэ шэнэлэгдэhэн харгыгаар-хүхюун бэ жаргалтай байдалда урагшаа алхалан ябана.

А. КЕРДОДА.

ЗАРЛАЛ

Бурят-Монголой Культура Экономикын Гүрэнэй шэнжэлэлгын Институт ба «Бурят-Монголой Үнэн» газетын хоер хамтаржа, байгша оной сентябриин 18-ай үдэр «Б. М. Үнэн» редакциин байшан соо (Ленинэй үйлсэ 26). «Бурят-Монгол словариин» асуудалай лингвистическэ суглаа хэхэ.

Нэрлэгдэhэн словарь К. М. Черемисов гэгшэ хэхэ.

Суглаан үдэшын 7 часта.

hонирхогшод хамаагүй болоно.

Харюусалгата редактор Ц. Д. ДАМДИН

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС. Улан-Удэ Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. редактора—23, ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной и комсомольской жизни сельского хозяйства—3-23 (2 зв.), культуры и быта, промышленности и транспорта—4-52; писем трудящихся, внутренней информации и переводов—4-52 (в зв.); об'явлений—2-64 (2 зв.).

Н—00697. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР.